

Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 20.02.2017, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:09 Arupärimine vabatahtlikult ühinenud kolme Tartumaa valla – Võnnu, Haaslava ja Mäksa nime kohta (nr 293)
2. 15:52 Arupärimine haldusreformiga kaasnevate totruste kohta Vastseliina näitel (nr 297)
3. 16:45 Arupärimine haldusreformiga kaasnevate totruste kohta Järvamaa näitel (nr 299)
4. 17:37 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Lugupeetud Riigikogu, tere päevast! Alustame täiskogu V istungjärgu 6. töönädalat. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Külliki Kübarsepp, palun!

15:00 Külliki Kübarsepp

Austatud esimees! Head uue nädala algust kõigile! Vabaerakonna fraktsiooni liikmed esitavad õiguskantsler Ülle Madisele arupärimise külade põhjendatud soovi kohta muuta omavalitsuslikku kuuluvust. Nimelt on omavalitsusreformi või haldusterritoriaalse reformi käigus tekkinud mitmeid küsitavusi. Külad on esitanud juba eelmise aasta alguses seaduslikult võimaldatud algatusi, liitumaks nende omavalitsustega, kes neid ei soovi. Toome oma arupärimises ka näiteid. Ambla vallas on külad, kes tahaksid liituda Tapa vallaga, Puka valla eri külad tahavad liituda mõnega kolmest uuest omavalitsusest ning ka Pärnumaal on sama teema üleval. Kuna vahepeal on vastu võetud mitu seadust, siis on tekkinud segadus, mis on kõige selle seaduslik alus ja kuidas peaks käituma. Seetõttu oleks mõistlik, kui õiguskantsler annaks meile natukene selgitusi, nagu ta Soontaga küla rahvale on juba teinud. Soovime ka teada, kas Soontaga küla inimeste pöördumise ja õiguskantsleri kirja peale on midagi muutunud.

15:02 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

15:02 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Austatud Riigikogu! Annan koos mitme kolleegiga Reformierakonna fraktsioonist üle arupärimise rahandusminister Sven Sesterile. Teadaolevalt avaldas õiguskantsler eelmisel nädalal seisukoha, milles ta kuulutas alkoholiaktsiisi täiendava tõusu põhiseadusega vastuolus olevaks. Õiguskantsleri arvates tuleb eelmise aasta lõpus vastu võetud tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus kooskõlla viia Eesti Vabariigi põhiseadusega. Riigikogul on võimalus alгатada 20 päeva jooksul seadusmuudatus, et põhiseadusvastane olukord lahendada. Juhul, kui Riigikogu seda ei tee, pöördub õiguskantsler tõenäoliselt Riigikohtusse. Kui eespool viidatud täiendava alkoholiaktsiisi tõusu sätestanud seadus Riigikogus või kohtumenetluses tühistatakse, tõusetub küsimus selle mõjust riigieelarvele. Valitsusliit avalikustas eelmise aasta novembris kokku lepitud majandus- ja maksupoliitika programmi eelarvelised muudatused. Nendest selgub, et aastateks 2017 ja 2018 näeb valitsusliidu kokkulepe ette täiendavaid kulusid vastavalt 48 ja 237 miljonit eurot. Nende kulude katteks olid ette nähtud täiendavad meetmed, millest üks oli õlle-, siidri- ja veiniaktsiisi täiendav tõstmine. Sellest meetmest pidi täiendavalt riigieelarvesse laekuma

maksutulu 2017. aastal 25 miljonit eurot ja järgmisel aastal 58 miljonit eurot. Eelnevast tulenevalt on meil mitu küsimust. Kõigepealt, kui riik võtab täiendavaid rahalisi kohustusi, siis rahandusministril on kohustus öelda, mis allikatest need kulud kaetakse. Ka on küsimus selle kohta, et nn eelarveliste mõjude tabelis on vahepeal tehtud muidki muudatusi, mille tulemusel ...

15:04 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Aivar Sõerd!

15:04 Aivar Sõerd

... on tuluallikad vähenenud. Meil on viis küsimust, millele vastuseid ootame rahandusministrilt. Aitäh!

15:04 Esimees Eiki Nestor

Arupärimine anti üle. Hanno Pevkur, palun!

15:04 Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsioonil on hea meel üle anda üks Riigikogu otsuse eelnõu, täpsemalt eelnõu Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmiseks. Nimelt, meil on moodustatud riigireformiga tegelev probleemkomisjon, mille aseesimees Arto Aas on äärmiselt võimekas ja suuteline kindlasti täitma mõlema komisjoni aseesimehe tööülesandeid. Ent me sooviksime võimaldada Arto Aasal keskenduda eelkõige riigireformi küsimustele ja anda Kalle Laanetile võimaluse tegeleda julgeolekuasutuste järelevalve teemaga. Nii teemegi ettepaneku nimetada julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmeks Arto Aasa asemele Kalle Laanet. Sama komisjoni asendusliige võiks olla Arto Aas.

15:05 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

15:06 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Kaheksa Vabaerakonna fraktsiooni liiget kasutavad võimalust esitada riigikontrolörile arupärimine seoses Sisekaitseakadeemia võimaliku kolimisega. Nimelt avaldas riigikontrolör 2013. aastal peaminister Ansipile saadetud kirjas oma kriitilise arvamuse Sisekaitseakadeemia kolimise ja uue hoonekompleksi rajamise kohta Ida-Virumaale. Tookord kirjutas riigikontrolör, et riigieelarvevahendite nappuse tingimustes ei ole põhjendatud kavandada suuri haridusinvesteeringuid lahus haridusstrateegilistest otsustest. Ta oli seisukohal, et Sisekaitseakadeemia viimine Ida-Virumaale on regionaalpoliitilise meetmena vähe mõjus.

Meid huvitab, kas nüüd, kui Jüri Ratase juhitud valitsuses on teema jälle päevakorrade kerkinud, on midagi muutunud. Milline on riigikontrolöri praegune seisukoht? Meil on neli küsimust. Millisel moel mõjutab plaanitav kolimine Sisekaitseakadeemias antava hariduse kvaliteeti ja kõrgharidusstrateegia eesmärkide täitmist? Kui suured on kulutused? Millistest täiendavatest tuluallikest kavatseb Vabariigi Valitsus seda projekti rahastada? Ja kuigi me kõik teame, et Ida-Virumaa vajab arengutõuget, küsivad allakirjutanud, kas Sisekaitseakadeemia viimine Ida-Virumaale on parim viis arengutõuke andmiseks või leiduks ka muid, võib-olla efektiivsemaid ideid. Aitäh!

15:07 Esimees Eiki Nestor

Olen juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja kolm arupärimist, nende menetlemise otsustame kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil on kohal 89 Riigikogu liiget.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, panen hääletusele täiskogu V istungjärgu kuuenda töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 85 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 1. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:09 Arupärimine vabatahtlikult ühinenud kolme Tartumaa valla – Võnnu, Haaslava ja Mäksa nime kohta (nr 293)

15:09 Esimees Eiki Nestor

Meie esimene päevakorrapunkt on arupärimine, mille esitasid Krista Aru, Külliki Kübarsepp, Jüri Adams, Monika Haukanõmm, Artur Talvik, Ain Lutsepp, Andres Herkel ja Andres Ammas. Arupärijate nimel Krista Aru, palun!

15:09 Krista Aru

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Head rahvaesindajad! 18. jaanuaril esitasid Vabaerakonna fraktsiooni liikmed arupärimise peaminister Jüri Ratasele. Küsimus puudutab haldusreformi ja kui seda täpsustada, siis ühe uue ühinenud valla nime. Tartumaal nimelt ühinesid Mäksa, Haaslava ja Võnnu vald vabatahtlikult, heal meelel, pidades sellist ühinemist igati mõistlikuks ja ka vajalikuks. Teatavasti need kolm valda paiknevad ajaloolises Võnnu kihelkonnas. Võnnu kihelkond on üks meie vanimaid kihelkondasid. Aastal 2009 paigutas Eesti Rahva Muuseum koostöös Maanteeametiga üle Eestimaa kultuurilooliste kihelkondade silte, et kohalikud elanikud saaksid ennast samastada ka ajaloolise kihelkonnaga ja tutvuksid, kui tahtmist on, kõikides meie muuseumides nii etnograafiliste kogude, rahvaluulekogude kui ka kultuurilooliste kogude süstematiseeritud tõlgendustega. Teatavasti on just kultuuriajaloolised kihelkonnad olnud läbi aegade meie rahvapärimuse süstematiseerimise aluseks.

Kõik oligi väga kena ning kohalikud elanikud, nii palju kui nad jõudsid, leppisid mitte küll kõik, aga suures osas omavahel kokku, et Võnnu oleks selle kolme valla ühendvalla uus nimetus. Võnnu on teatavasti väga vana nimi. Meie keeleteadlased eesotsas Matthias Johann Eiseni, Wiedemanni ja Julius Mägistega – võiksin neid nimesid veelgi nimetada – uurisid väga põhjalikult seda Võnnu nime, aga nad ei jõudnud päris ühesele arusaamisele, milline on selle nime etümoloogia. Selge on, et Võnnu nime taga on ajalugu, on kohalike inimeste endi paikkonna- või oma kodu tunnetus. See kajastub kõikides asjaomastes materjalides. Kohaliku võimu esindajate tahtel aga pandi rahvahääletusele ainult kaks nime: Kagu-Tartumaa ja Kastre. Millegipärast Võnnu nime ei kaalutud üldse. Ainus põhjendus, mida ma olen kuulnud, on see, et üks ühinevatest valdadest kannab praegu Võnnu nime ja see oleks justkui teiste suhtes ülekohtune, et uue valla nimeks saab ühe praeguse valla nimi. See põhjendus tundub väga otsitud, samas on väga tänapäevane. Tänapäeval me kipume väga kiiresti välja pakkuma midagi uut ja seniolematut ning unustame selle juures ära, et meil on olemas väga auväärased nimed, et meil on olemas kultuuripärand. Meie kõik, kes me täna siin oleme ja teeme ka haldusreformi, oleme kohustatud õppima, uurima, teada saama ja austama seda, mis on olnud palju enne meid. Vallavalitsus viis kiiresti läbi rahvaküsitluse, aga nagu ma ütlesin, seal pakuti välja ainult kaks nime: Kagu-Tartumaa ja Kastre. Võnnu jäeti täiesti kõrvale. Inimesed korraldasid kohe ka omapoolse hääletuse ja said tulemuseks, et 531 inimest tahaks ikkagi nimeks Võnnut.

Siin ongi meie küsimused. Neid on kokku kuus ja need juhivad tähelepanu sellele, kui palju me austame oma vanu, auväärseid kohanimesid ja samas ka kohalike inimeste tahet. Aitäh!

15:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

15:15 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Auväärt Riigikogu liikmed! Väga austatud arupärijad! Kõigepealt, kui lubate, ma tänan Vabaerakonna fraktsiooni liikmeid, et nii mulle kui ka riigihalduse ministrile on esitatud tublisti arupärimisi, mis hoiavad tähelepanelikult silma peal sellisel olulisel teemal nagu haldusreform. Vastamise kaudu saan ma – ja loomulikult saavad ka valitsuse teised liikmed – võimaluse selgitada seda teemat siit riigi kõige olulisemast kõnetoolist ning pidada diskussiooni haldusreformi teemal. Tänan teid siiralt! Kuna arupärijate esindaja küsimusi ette ei lugenud, siis, kui lubate, teen nii, et loen ette küsimuse ja seejärel vastan.

Hakkan pihta. Esimene küsimus: "Miks ei ole haldusreformi läbi viies seatud teadlikult üheks eesmärgiks säilitada võimalusel ajalugu, sotsiaalset mälu ning paikkondlikku ühtekuuluvust kandvaid kohanimesid, kuigi tugev kohanime traditsioon on üks meie pärimuskultuuri talasid?" Ma olen siin teistsugusel

arvamisel. Nimelt, Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse ja kohanimeseaduse kohaselt määrab haldusüksusele nime ja otsustab nime muutmise Vabariigi Valitsus, küsides eelnevalt kohanimenõukogu arvamust. Sellesse nõukogusse kuuluvad nii riigiasutuste, omavalitsusliitude kui ka teadusasutuste esindajad. Olgu öeldud, et Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7¹ lõige 4 ütleb järgmist: "Haldusüksuse nime muutmise otsustab Vabariigi Valitsus." Kohanimeseaduse § 5 lõike 2 järgi määrab haldusüksusele kohanime Vabariigi Valitsus Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse alusel. Ühinevad omavalitsused esitasid ühinemistaotluses valitsusele ka moodustatava omavalitsuse nime ettepaneku, mis pidi lähtuma kohanimeseaduse nimevaliku nõuetest. Mis need on? Need on järgmised: nimi peab olema eestikeelne, tuleb vältida samu nimesid, nimi ei tohi olla labane või halvustava tähendusega ega eksitav jms kriteeriumid. Ning pidi esitama põhjenduse, lähtudes ajaloolistest, geograafilistest, looduslikest ja muudest tingimustest ning võtma arvesse valla või linna elanike soove. Lisaks on kohanimenõukogu koostanud juhised sobiva nime valikuks, tuues välja, et eelistama peaks kihelkondade ja vanade valdade nimesid, vallakeskuste nimesid või mõnd silmapaistvat loodusnime ühinevate valdade territooriumil. Omavalitsuse nimi võiks olla ilmekas ja lühike, ent ajalooga. Kuna seaduse kohaselt määrab haldusüksuse nime Vabariigi Valitsus, siis otsustas valitsus sekkuda vaid nende omavalitsuste puhul, kus omavalitsuses kokku lepitud nimi oli vastuolus kohanimenõukogu arvamusega. Moodustatavate omavalitsuste nimede puhul on enamikul juhtudel tegemist just ajalooliste piirkondadega seotud kohanimedega, kihelkondade või keskuste nimedega ja pikka aega tuntud kohanimedega. Näitena võib tuua Põltsamaa, Tori, Otepää, Põlva, Saaremaa, Türi, Mustvee. Enamasti, 78%-l juhtudest saab ühinenud omavalitsuse nimeks ühe ühineva omavalitsuse nimi, sh on need juhtumid, kus linnast saab vald. Näiteks Elva linn – Elva vald, Valga linn – Valga vald. Mõne moodustatava omavalitsuse puhul on ühinenud omavalitsused mitmest suurest kihelkonnast ja on leitud, et ühe kihelkonna nimi ei saa laieneda kogu ühinenud omavalitsusele. Mõnel juhul ei ole keskuse nimega kunagi tähistatud suuremat piirkonda ja see ei ole põhjendatud ka praegu.

Teine küsimus: "Kes vastutab rahva ajalugu, identiteeti ja kultuuriloolist traditsiooni kandvate kohanimede teadliku kaotamise eest päevapoliitilistel eesmärkidel, nagu see toimub Võnnuga?" Võnnu nimi ei kao, kuigi Võnnu vald ühinemisel kaob. Võnnu kui haldusüksus, Võnnu alevik jääb alles. Samuti jääb ametliku kohanimena alles Võnnu kihelkonna nimi.

Kolmas küsimus: "Miks ei arvestata kolme ühineva valla elanike soovi, et uue valla nimeks saaks Võnnu? Miks minnakse kohalike elanike tahte vastu, kuigi nende poolt räägivad nii ajalugu kui ka tänapäev?"

Haaslava vallavanem Priit Lomp on selgitanud, et ühinemisläbirääkimiste juhtkomisjonis, mille liikmeteks olid Haaslava, Mäksa ja Võnnu vallavolikogu esindajad, leppisid kõik osapooled esimestel koosolekutel kokku, et ühegi senise omavalitsuse nime uue moodustatava omavalitsusüksuse nimena ei kasutata. Selle otsuse eesmärk oli kohelda omavalitsusüksuste elanikke võrdselt ja vältida olukorda, kus rahvahääletusele pannakse olemasolevate valdade nimed. Eelisseisus oleks ju suurim omavalitsus, sest seal elab lihtsalt kõige rohkem elanikke. Juhtkomisjon hääletas nimevaliku üle oma detsembri koosolekul, kus lisaks rahvaküsitlusele valikuna olnud Kastre nimele valiti ka rahvaküsitlusele mitte üles seatud Võnnu ja Kurepalu vahel. Seda seetõttu, et nende nimede toetuseks olid kohalikud elanikud allkirju esitanud. Juhtkomisjoni hääletuse tulemusel otsustati, et loodava omavalitsusüksuse nimeks saab Kastre. Kuna omavalitsuste valitud nimi ei ole kohanimeseadusega vastuolus, kinnitas valiku ka Vabariigi Valitsus.

Neljas küsimus: "Miks eiratakse spetsialistide kogu, kohanimenõukogu soovitusi valla nime osas? Kes (palun nimeliselt) võtab endale õiguse astuda vastu nii kohalike soovile kui ka pärimuskultuurile, st kellele kuuluvad meie ajalugu ja kohanimed?" Tõesti, kohanimenõukogu eelistas moodustatava omavalitsuse nimena Võnnu valla nime, mille liituvad vallad olid ise välistanud. Ma rõhutan, liituvad vallad olid Võnnu nime ise välistanud. Samas aktsepteeris kohanimenõukogu alternatiivse nimena ka Kastre nime. Ma tsiteerin kohanimenõukogu otsust: "Kastre vald võiks nimena olla kaalumisel teise variandina. See on samuti ajalooline nimi, ajalooline ja maastikuline tähiskeskpunkt, mitte küll tõmbekeskusena." Sellise dilemma puhul pidas valitsus oluliseks arvestada vabatahtlike ühinejate nimevalikut. Omavalitsuste volikogud tegid otsuse Kastre nime kasuks, kinnitades ühinemislepingu ning ühinemistaotluse just Kastre nimega. Seega tegid nimevaliku omavalitsuste volikogud kohapeal.

Viies küsimus: "Kuidas ja millega on kohanimi Kastre ühendvallale sobilikum kui ajaloolise kihelkonna keskuse Võnnu nimi?" Valitsus arvestas kohanimenõukogu arvamust, mis andis valikuvõimaluse, ning arvestas valdade esitatud ettepanekut. Võnnu nimi on ajalooline ja tähtis, kuid kindlasti ei ole õige väita, et olemas oli vaid üks õige valik. Kohanime valiku soovitustes on kirjas, et lisaks kihelkondade ja

keskuste nimedele võib lähtuda ka väiksemate piirkondade tuntud nimedest, kui need valdu ühendavad. Kastre on saanud nime vana eestlaste kantsi järgi, see on n-ö kohast suurem nimi. Kastre on ka vana valla nimi: 20. sajandi alguses ühendati Kastre ja Võnnu vald ning toonase ühendvalla nimeks sai kuni 1938. aasta vallareformini Kastre-Võnnu vald.

Kuues küsimus: "Kuidas ja milles väljendub antud Võnnu näite puhul koalitsiooni lubadus arvestada haldusreformi teostamisel kohalike elanike arvamust ja demokraatlikku otsust?" Lubage veel kord, et ma kasutan Priit Lombi selgitust. 4. ja 5. detsembril tehti rahvaküsitlus kõigis kolmes ühinevas vallas, et selgitada välja, mis nime eelistavad kohalikud elanikud. Tuginedes kehtivatele, kõigi ühinevate valdade volikogude määrustele sai rahvaküsitlusel rahvas oma poolehoidu avaldada Kagu-Tartumaa ja Kastre nimele. Valimas käis kokku 391 isikut, kellest Kagu-Tartumaa poolt hääletas 86 ja Kastre poolt 223 inimest. Kordan üle: 86 ja 223 inimest. Vastates küsimusele, miks hääletusel Võnnu nime ei olnud, ütlen, et Võnnu nime polnudki võimalik rahvahääletusel üles seada, kuna ettepanek laekus alles 12. detsembril, küsitlus tehti aga juba 4. ja 5. detsembril. Nagu ma eespool viitasin, Võnnu nime välistas ka kolme kohaliku omavalitsuse volikogu kokkulepe. Seega kolme omavalitsuse volikogud tegid otsuse valida Kastre nimi ja nad kinnitasid ühinemislepingu ning ühinemistaotluse just Kastre nimega. Valitsus lähtus volikogude esitatud ettepanekust ja kuna nimi ei ole kohanimeseadusega vastuolus ning ühinev omavalitsus täidab seatud 5000 elaniku kriteeriumi, kinnitas valitsus esitatud nimevaliku oma 12. jaanuari istungil. Tänan! Vastan hea meelega küsimustele.

15:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Ammas esitab neist esimese.

15:27 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Rääkisite mitmel korral juhtivkomisjonist, kes seal neid otsuseid ühinemise kohta langetas. Teil on ette valmistatud loodetavasti põhjalikud materjalid ja nende põhjal saate ajaloo ja stenogrammi huvides meile ehk avalikustada, kes sinna juhtivkomisjoni kuulusid.

15:28 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kui te mulle natuke aega annate, siis ma arvan, ma leian need nimed üles. Hetkel need käepärast ei ole, aga kindlasti ma annan teile nimeliselt teada, kes sinna kuulusid.

15:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

15:28 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Need 537 inimest, kes Võnnu nime toetuseks omaalgatuslikult, kodanikualgatus korras kiiresti allkirja andsid, soovivad väga, et Võnnu nimi jääks suurelegi vallale. Mida te neile siis vastate? Te nimetasite, et rahvahääletusel andis 291 inimest oma hääle Kastre nimele, aga 537 elanikku eelistavad Võnnu nime.

15:29 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Teie arupärimisele vastates ma kordagi ei vastandanud Võnnut ja Kastret. Ma saan väga selgelt aru, kus see vaidluskoht siin on. Mis ma ütlen? Valitsus saab lähtuda eelkõige sellest, mida ühinenud omavalitsuste volikogud on ette pannud. Nendel valitsuse istungitel, kus nimesid arutati, oli see kõige olulisem kriteerium. Kui kohalike omavalitsuste volikogud on oma ettepaneku teinud – ja nagu ma ütlesin, nende ettepanek oli Kastre ja nad välistasid Võnnu –, siis sellest valitsus lähtuski. Kindlasti ma ei väida siin arupärimisele vastates, et Kastre on kordades parem kui Võnnu või vastupidi. Me lähtusime kolme omavalitsuse volikogu otsusest ja ka sellest, mis sisendi andis kohanimekomisjon: tema ütles, et parim on Võnnu, aga alternatiivina võib kaaluda ka Kastret.

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

15:30 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea peaminister! Teil on olnud võimalus distantseeruda sellest Reformierakonna välja käidud haldusreformi mudelist, mis on väga kitsalt lähtunud 5000 elaniku tingimusest ja kõrvale heitnud ajaloolised kihelkonnad. Miks te ikkagi astusite Reformierakonna saabastesse ja jätkate sellist totrust?

15:31 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! See on väga hea küsimus. Ma alustasin sellele arupärimisele vastamist Vabaerakonna fraktsiooni tänamisega selle eest, et ma sain võimaluse haldusreformi siit riigi kõige olulisemast kõnetoolist veel kord selgitada. Oma küsimusega te annate mulle selle võimaluse veel kord. Mida on olnud haldusreformi puhul kõige rohkem kritiseeritud? Mis siin salata, ka mina olen seda kriitikat teinud, et eesmärk on ainult üks number – 5000 – ja me üldse ei taha rääkida muudest muredest, millest soovivad rääkida omavalitsuste liidud. Mis need mured on? Kohalike omavalitsuste liidud, nii linnade liit kui ka maaomavalitsuste liit, tõstatavad juba aastast 2009 iga kord, kui nad peavad Vabariigi Valitsusega eelarveläbirääkimisi, küsimuse, miks ei taastata nende tulubaasi. Nad peavad silmas nii üksikisiku tulumaksust omavalitsustele laekuva summa protsenti, mis kunagi langetati 11,93-lt 11,4-ni, ja loomulikult peavad nad silmas ka tasandusfondi.

Teine asi on see, et kohalikud omavalitsused on seisukohal – ja see on ka minu tunnetus –, et ühinemine ei saa toimuda ainult 5000 elaniku kriteeriumist lähtudes. Reaalselt tuleb kõik ülesanded, kõik teenused ära jaotada. Teatavasti ütles seda ka Riigikohtu lahend 2010. aastal. Tegelikult on haldusreform omandanud märksa konkreetsema sisu. Kõigepealt rahaline külg. Kohalikele omavalitsustele on antud selge signaal: aastail 2018, 2019 ja 2020 me suurendame kohalike omavalitsuste tulubaasi 30 miljoni euro võrra, mis leevendab just üksikisiku tulumaksu protsendi kaotust. Täpset rahastusvalemit töötab riigihalduse minister praegu välja ja ma arvan, et lähikuudel tuleb see kindlasti valitsuskabinetti arutluse alla.

Minu meelest on aga isegi veel olulisem see, missuguseid teenuseid ja missuguse kvaliteediga kohalik omavalitsus pakkuma hakkab. Ma usun, et kui eri organisatsioonid ja kolmanda sektori ühendused oma programmilisi dokumente lähiaegadel välja töötavad, siis nad hoolega kaaluvad, mis on keskvalitsuse ülesanded ja mis saavad olema nende suuremate omavalitsuste kohustused. Minu arvates see on üks olulisimaid riigihalduse küsimusi. Praegune valitsus soovib, et järjest rohkem konkreetseid kohustusi läheks koos rahastusega kohalikele omavalitsustele. Me julgeme öelda: jah, me usaldame kohalikke omavalitsusi. Valitsus võtab kohalikke omavalitsusi partneritena, mitte kellegi teisena.

Tegelikult oli see taotlus päevakorral ka mõni koosseis tagasi, kui siin oluliselt tähtsa riikliku küsimusena arutati kohalike omavalitsuste ja riigi vahelisi suhteid. Põhiline, mis toona kõlama jäi, oli see, et omavalitsusi võetakse partneritena. Tehti isegi ettepanek moodustada komisjon, kes arutaks Riigikogu tasandil kohalike omavalitsuste ja riigi vahelisi suhteid. Et mitte ainult üldist juttu rääkida, toon välja ka konkreetseid samme. Kohalike omavalitsuste elanikud on paljud esitanud pretensioone transpordiküsimustes. Väga soovitakse, et liikumisvõimalused muutuks paremaks. Nüüd me oleme valitsuses julgelt kokku leppinud, et riik annab ca 21 miljonit kohalikele omavalitsustele ja kohalike omavalitsuste moodustatud transpordikeskustele, et need saaks korraldada tasuta maakonnasisese ühistranspordi. Loomulikult valitsus sellist otsust ei langeta, aga see võimalus kohalikel omavalitsustel ja ühistranspordikeskustel tekib.

Teine teema on seotud koolitoiduga, mis on olnud aastast aastasse alarahastatud. Teatavasti on portsu hind 78 eurosenti, aga valitsus on otsustanud, et see tõuseb ühe euron. Selle tagamine on kohalike omavalitsuste ülesanne. Lisaks sellele on kokku lepitud veel üks konkreetne meede, mis on aastaid olnud kohalike omavalitsuste õlgadel, aga mille riik keskvõimu tasandil kaotas. Pean silmas universaalset matusetootust. Teatavasti on otsustatud, et selleks antakse eelarvest 4 miljonit ja see ülesanne läheb kohalikele omavalitsustele.

Need on mõningad näited selle väite peale, et me oleme astunud eelmise peaministri erakonna jälgedesse. Ma ütlen, et ei ole astunud. Me oleme omavalitsustele reaalselt raha juurde andnud ning lisanud neile ka konkreetseid kohustusi. Samas ei saa öelda, et eelmine valitsus ei teinud selle nimel tööd, et haldusreform läbi viia. Kindlasti tegi eelmine valitsus sellel väga olulisel teekonnal esimesed sammud ära.

15:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

15:36 Arto Aas

Lugupeetud peaminister! Tuleb kiita valitsuse tarkust, et hoolikalt ette valmistatud haldusreform viiakse lõpuni. Ega paremat plaani poleks kusagilt võtta olnud. Samamoodi arvan minagi, et printsiibina on õige heaks kiita need nimevalikud, mis omavalitsus on ühinemise käigus teinud. Pigem on probleeme tekitanud see, et valitsus pole nimede kinnitamisel väga järjepidev olnud. Enamikul juhtudel kiidetakse heaks omavalitsuste valik, mingitel juhtudel on arvestatud kohanimenõukogu otsustega, mingil puhul mitte. Selline mitte väga loogiline valikute tegemine ongi põhjus, miks neid küsimusi ja pingeid tekib. Aga ma küsin selle kohta, et omavalitsustel on ju võimalik mõne aja pärast nime muuta. Äkki selgitate kuulajatele, kuidas see peaks tulevikus välja nägema? Kuidas saab omavalitsus uue nime võtta?

15:38 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kui nimede juurde tulla, siis tõesti võib leida mõningaid näiteid, et volikogu taotletav nimi ning kohanimenõukogu ettepanek ja valitsuse ettepanek on erinevad. Ma toon ühe näite. Hiiu maakonnas oli volikogude taotletav nimi Hiiumaa vald ja ka kohanimenõukogu ettepanek oli Hiiu vald, aga seda seepärast, et võis arvata, et kogu saare vallad ühinevad. Aga nii Pühalepa kui ka Emmaste nägid teistsugust arengut. Valitsus otsustas toona, et võiks ikkagi jääda Hiiumaa valla juurde, mis oli ka kahe volikogu, nii Hiiu valla kui ka Käina valla soov. Nii et nimede puhul võib tuua mitmesuguseid näiteid. Te kasutasite formuleeringut "hoolikalt ette valmistatud haldusreform". Ega minagi selle kiitmisega kitsi ei ole olnud ja ju ütlesin seda, et ei ole nii, et tuli uus valitsus ja tehti sada protsenti uus haldusreform. Mis aga puutub sõnasse "hoolikalt", siis ma peatuks korra veel sellel, et ikkagi see sisu, mille me oleme omavalitsusreformile andnud – pean eriti silmas rahastusbaasi –, on hoopis teine. Seda ei saa aga eelmisele valitsusele eriti ette heita, sest lihtsalt aeg oli teine. Nüüd on muudatuste aeg lihtsalt kätte jõudnud.

Mida ma veel tahan öelda nende nimevalikute ja omavalitsuste tekkimise kohta? Eks tegelikult on ikka olnud oluline ka see, mida arvavad kohalikud elanikud. Ma toon näiteks Setomaa valla. Ühel hetkel oli selle kandi kaart laual selles mõttes sassis, et ei teatud, kas Setomaa vallaga edasi minna või mitte. Ja siis riigihalduse minister Mihhail Korb võttis väga kindla seisukoha, et läheme edasi nii, nagu nelja omavalitsuse elanikud õigeks peavad. Selle sisuga küsitlus viidi läbi ning enamik arvas, et Setomaa vald võiks tekkida. Ja see otsus ongi vastu võetud.

Teie küsimusele vastates aga kinnitan, et omavalitsuste nimesid saavad volikogud alati arutada, ka tulevased volikogud. Te vist pidasite aga seda silmas, mis juhtub peale kohalike omavalitsuste valimisi, mis on tänavu 15. oktoobril. Peale seda tuleb need otsused langetada. Ent vastus on: jah, neid nimesid saab alati muuta ka tulenevalt praegusest seadusest. Samas pole see minu arvates puhtpraktiliselt õige, kui me väga lühikese aja tagant omavalitsusi ringi nimetame.

15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Artur Talvik, palun!

15:41 Artur Talvik

Aitäh, hea eesistuja! Hea peaminister! Mu küsimus puudutab rahvaküsitlusi laiemalt. Haldusreformi raames on tehtud mitmeid rahvaküsitlusi, aga üldjuhul on need väga väikese osavõtuga ja väga tihti ei ole rahvaküsitluse tulemusi arvestatud. Rahvaküsitluste küsimused on ka olnud suhteliselt manipuleeritud, välja arvatud tõesti sellel, mis puudutas nelja Setomaa valda. Seal oli rahvaküsitluse osavõtt arvukas ja tulemuslik. Kui tulla veel korra Võnnu näite juurde, siis Võnnus oli rohujuure tasandil algatatud rahvaküsitlus kaks korda suurema osavõtuga kui ühinevate volikogude algatatud küsitlus. Kas teile ei tundu, et need haldusreformi raames korraldatud rahvaküsitlused on rohkem olnud demokraatia mängimised, sellised formaalsed?

15:42 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma korra tulin veel Võnnu juurde, mida mainis ka Krista Aru. Küsimus on ju selles, millest me lähtume. Kas me lähtume sellest, et omavalitsused otsustavad neid küsimusi võimalikult iseseisvalt ja peame lugu omavalitsuste otsustest, või me ütleme, et kohalike volikogude otsused selles küsimuses ei

loe. Konkreetset juhul on küsimus aga eriti keerukas, sest nagu arupärimise tutvustaja juba ütles, tõesti palju rohkem elanikke osales ühel küsitlusel, kus hääletati Võnnu poolt. Samas, tulenevalt kohalike omavalitsuste pädevusest ma ikkagi arvan, et lõppotsuseid saab niisuguses küsimuses langetada volikogu. Ja volikogu otsus oligi valida Kastre nimi.

Mis puutub laiemasse filosoofilisse küsimusse, kas rahvahääletuste küsimuste koostamisel on omavalitsusjuhid püüdnud rahvaga manipuleerida, siis ma olen kohtunud nii nagu küllap teiegi väga paljude omavalitsusjuhtidega ja mul on väga tugev tunne, et omavalitsusjuhid, olgu nad volikogu esimehed, vallavanemad või linnapead, on paika pannud raamistiku, kuidas küsitlus korraldada. Mingit kõva avalikku propagandat, et hääletage ühe või teise otsuse poolt, ei ole tehtud. Ma tuletan teile meelde, et meil oli enne haldusreformi 213 omavalitsust. Ent kui me vaatame, kui palju on veel õhus teravaid probleeme, puudutagu need elanike arvu või valdade nimesid, siis minu arvates on neid ikka üpris vähe. Järelikult on ühinemisprotsess siiski olnud väga tõhus ja väga praktiline.

15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams.

15:45 Jüri Adams

Lugupeetud peaminister! Eestis on päris hulk kohanimi, mis tulenevad võõrkeeltest. Näiteks Rocca al Mare siin Tallinnas tuleneb itaalia keelest. *Castrum* on ladinakeelne sõna, mis tähendab loss-kindlust ja Eestis oli keskajal kümneid *castrum*'eid. Enamasti on sellised nimed kaheosalised: loss ja siis kohanimi. Nüüd, kui kohanimi valitakse võõrnimi, siis peaks sellel olema mingi väga oluline põhjus. Kas ei peaks ikkagi minema seda teed, nagu läks valitsus 1922. aastal, kui ta otsustas, et Nuustaku alev kõigest hoolimata tuleb ümber nimetada Otepää aleviks?

15:46 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma ei oska öelda, kas peaks minema seda teed või peaks minema mingit teist või kolmandat teed. Igal juhul, härra Adams, ma olen täiesti päri, et keeleliselt keerulised või mitte-eestipäraseid nimed peaksid olema väga suureks erandiks. Kui Kastre rääkida, siis ma kordan veel kord, et Kastre on ka vana valla nimi. 20. sajandi alguses ühendati Kastre ja Võnnu vald ning toonase ühendvalla nimeks sai kuni 1938. aasta vallareformini Kastre-Võnnu vald. Põhimõtteliselt aga ma olen teiega täielikult päri. Kas kõnealusel juhul on tegu äärmusega või mitte? Minu meelest mingit äärmust ei ole.

15:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Ain Lutsepp, palun!

15:47 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud peaminister! Minu küsimus puudutab otsustamise aluseks olnud mandaati. Millise mandaadiga said kolme valla kolm vallavanemat välistada selle ajaloolise nime? Kes neile selle andis?

15:47 Peaminister Jüri Ratas

Minu meelest on see otsus sündinud volikogude tasandil. Mis puutub mandaati, siis ma arvan, et tegemist on mandaadiga, mille vallavolikogud said viimastel, 2013. aasta kohalike omavalitsuste valimistel.

15:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud peaminister! Rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Krista Aru! Peaministrile tuletan meelde, et tal on võimalus veel sõna võtta, näiteks vastata Andres Ammase küsimusele, mis vastamata jäi.

15:48 Krista Aru

Härra juhataja! Austatud peaminister, aitäh vastuste eest! Head kolleegid! Gustav Suitsul on luuletus "Võnnu motive". See on väga pikk luuletus, ma ei hakka teie aega raiskama terve luuletuse ettelugemisega, aga selles on üks väga ilus mõte. Inimene kaob, tulevad järgmised inimesed. Majad

isegi kaovad, aga see, mis jääb, on Võnnu nimi. Kui ma seda luuletust lugesin, oli mul niisama kahju nagu nendel 537-l Mäksa, Haaslava ja Võnnu valla elanikul, kes mõistavad seda, et Võnnu vald kannab meie ajaloolist kultuuripärandit, ja tunnevad südames väga olulist selle kohanimega seotud identiteeti. Mul on kahju ka sellepärast, et me ei oska asjadele läheneda tänapäevase turunduse võtmes. Võnnu valda on turistidele palju lihtsam tutvustada – rääkida kas või esimesest Baltimaade maakirikust, mille Tartu piiskop Hermann sinna 1236. aastal ehitada laskis. Saaks rääkida kohalikust koolist, sest Võnnu Keskkool on hinnatud ja tugev kool.

Nimevaliku aluseks on kolme volikogu otsus. Ma ei heida neile ette üldse mitte seda, et nad valisid Kastre, aga ma väga tahaksin nende käest küsida, kas nad ikka teavad Võnnu nime etümoloogiat ja kas neil on arusaamine sellest, millist maagiat kannab üks kohanimi. Me ei tohi niisuguseid haldusreformiga seotud otsuseid kerge käega teha ja öelda, et see või teine nimi täna ei kõlba, kuigi ta on olnud juba sajandeid. Nüüd võtame kätte ja paneme ühele suurele ühinevale vallale uue nime. Seda on Eestis üks kord juba püütud teha. 1. aprillil 1939 jõustati Eestis valdade seadus ja muudeti valdade piire, muudeti ka nimesid. Kui lugeda Eesti haritlaste kommentaare selle kohta, mis siis juhtus, siis esimene järeldus on, et oluliselt kahjustati kohalike elanike kokkukuuluvustunnet ja omaenda kultuuripärandi tundmist. Mul on südamest kahju, et need 537 Võnnu valla nime pooldavat inimest pidid kuulama siin sellist kohati isegi väga demagoogilist juttu, miks tuleb kindlasti valida Kastre. Haldusreformi edukaks läbiviimiseks on meil vaja just nimelt tõelist demokraatiat, nendesamade kohapeal iga päev maaelu hoidvate inimeste arvamuse arvestamist. Me kuulame praegu ainult volikogusid ja lähtume nende otsusest. Aga kas me oleme kordki mõelnud, et volikogudes võivad inimesed lähtuda hoopis rohkem päevapoliitikast ja kahetsusväärselt vähe sellest, mida on kohustatud iga Eestimaal elav inimene hoidma. Ma mõtlen teadmisi, kultuuri ja tunnetust sellest, mis on oluline. Aitäh!

15:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõtusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Oleme esimesele arupärimisele vastamise lõpetanud.

2. 15:52 Arupärimine haldusreformiga kaasnevate totruste kohta Vastseliina näitel (nr 297)

15:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Andres Herkeli, Krista Aru, Külliki Kübarsepa, Andres Ammase, Jüri Adamsi, Monika Haukanõmme, Artur Talviku ja Ain Lutsepa esitatud arupärimine haldusreformiga kaasnevate totruste kohta Vastseliina näitel. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

15:53 Monika Haukanõmm

Härri juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! 24. jaanuaril esitasime kaheksa Vabaerakonna saadiku nimel arupärimise peaminister Jüri Ratasele, et saada üheselt aru, mida arvab valitsusjuht haldusreformi elluviimisest. Nii mõnigi kord äratub see kahtlusi. Ja tema seisukohta tahaks täpsemalt teada Vastseliina näitel: milliseks kujuneb Vastseliina olevik ja tulevik.

Haldusreformi käigus on nn vabatahtliku ühinemise tulemusena tekkinud hulk geograafiliselt ja ajalooliselt ebaloogilisi liitumisi, mida ei saa tegelikult seletada ühinevate omavalitsuste elanike ega ka nende valitud volikogude vaba tahtega. Volikogud on kogu protsessi käigus pidanud arvestama kahe olulise teguriga, mida me oleme siin Riigikogu saalis ka juba korduvalt välja toonud, nimetades neid piitsaks ja präänikuks. Nagu me teame, piits on olnud vähemalt 5000 elaniku nõue, mille täitmine hõreastutusega tühjenevates maapiirkondades on väga keeruline. Präänikuks seevastu on raha, mida nõuetele vastava ühinemise puhul makstakse ning millest vähem kui 5000 elanikuga uued omavalitsused kahjuks ilma jäävad. Aga see raha on päris suur.

Pahatihti ei kattu ka volikogude ja vallaelanike ühinemiseelistused ning nagu me kuulsime, ka nimevalikud mitte.

Vastseliina on kunagi olnud praegusest omavalitsusüksusest märksa suurema ja uhkema ajalooga kihelkonna süda. Vastseliina kihelkond asus ajaloolisel Võrumaal, mis asustati arvatavasti juba keskajal. Vastseliina kihelkonda kuulusid Lasva, Loosi, Orava ja Vastseliina vald. Enamik kihelkonna alasid jääb

tänapäeval Võrumaale, ainult põhjaosa kuulub nüüd Põlvamaa koosseisu, moodustades Orava valla. Õnneks küll kihelkonna keskosa, kuhu jääb ka kirik, kattub suuresti praeguse Vastseliina valla piiridega, kuigi jah, tükikesi on liikunud ühele ja teisele poole. Kuid isegi kui kõik ajaloolise kihelkonna osad moodustaksid ühe valla, tulevase Vastseliina valla, oleks ikkagi keeruline täita 5000 elaniku nõuet. Seda mõistes ongi ajaloolise kihelkonna eri osad liitunud muude ühinemiskiirkondadega. Vastseliina vald otsustas vabatahtlikult liituda Orava vallaga, mis kuulub Põlvamaale, aga kahe peale kokku tuleks seal ainult 2690 elanikku tervelt 396 ruutkilomeetrit, mis teeb ruutkilomeetri kohta ainult 6,7 elanikku. Tegemist on järelikult hajaasustusega piirkonnaga, millele ei saa esitada samu nõudmisi kui linnalistele piirkondadele.

Otsuse need kaks valda vabatahtlikkuse alusel liita kiitis Vabariigi Valitsus heaks 22. novembril. Kahjuks 9. veebruaril langetas valitsus aga otsuse, et uus, vabatahtlikult moodustatud Vastseliina vald sundliidetakse Võru vallaga, kuhu kuuluvad juba Võru vald, Sõmerpalu vald ja Lasva vald. Ning sinna juurde liidetakse veel Urvaste vald ja Antsla vald. Seega tundub, et valitsus on võtnud justkui ainuotsustaja õiguse siit ülevalt ja kaugelt öelda, kuidas on õige. Tundub, et see rong on juba läinud, aga vaatamata sellele tahame teada, mida peab nüüd tegema Vastseliina ja Orava rahvas, kellest lihtsalt üle sõidetakse. Aitäh!

15:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas.

15:58 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, kõigepealt suur tänu teile selle arupärimise eest, mis kannab numbrit 297. Eks üldine seisukoht on ikkagi see, et kohalikele elanikele osutatavad teenused peavad muutuma kättesaadavamaks ja nende kvaliteet tõusma. Ning omavalitsuste ja riigi partnerlussuhted peavad paranema. Ma arvan, et see on üldine seisukoht. Kui te lubate, siis ma hakkan arupärimisele vastama ja teen nii nagu eelmisel korral, et kõigepealt loen ette küsimuse ja seejärel vastuse, et oleks selgem. Esimene küsimus: "Millist nõu annate Vastseliina ja Orava valla juhtidele?" Kõigepealt tahan teha ühe täpsustuse. Arupärimise tekstis viidatakse Võhandu vallale, kuid arupärimise esitamisest hiljem, 31. jaanuaril kinnitati valitsuse otsusega Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel omavalitsuse nimeks Võru vald. Vahepeal on siis toimunud selline muudatus. Orava ja Vastseliina vallavolikogu on teada andnud, et soovivad ühineda Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga. Nad tegid eelmisel aastal nendele omavalitsustele ka ettepaneku ühinemisläbirääkimisi alustada. Kuna Lasva, Sõmerpalu ja Võru vald otsustasid ühinemisläbirääkimiste ringi volikogude algatatud etapis mitte laiendada, siis ühinesid Orava ja Vastseliina vald kahekesi. Orava ja Vastseliina vald on läbirääkimiste käigus arvestanud võimalusega, et Vabariigi Valitsus algatab ühinenud omavalitsuse liitumise Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga. Nad peavad seda eelistatud ühendamispuunaks.

Võttes arvesse haldusreformi eesmärgi – kvaliteetsed avalikud teenused, piirkondade arengueelduste kasutamine, konkurentsivõime suurendamine ja ühtlasem piirkondlik areng –, on Lasva, Sõmerpalu ja Võru vald ka kõige loogilisem ühinemise suund ning selle ettepaneku valitsus volikogudele ka tegi. Orava ja Vastseliina valla ühinemisel Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga tekib omavalitsuste suurem sidusus ka loomuliku keskusega, milleks on Võru linn. Viimane on nende omavalitsuste selge tõmbekeskus. Lahendus loob paremad võimalused terviklikuks pikaajaliseks planeerimiseks. Suurem territoriaalne sidusus keskusega võimaldab vähendada regionaalset ebavõrdsust. Võru linn on peamiseks teenuste tarbimise sihtkohaks kogu Vastseliina vallale ning suuremale osale Orava vallast. Samuti on suur osa kogu selle kandi töökohtadest seotud Võru linnaga ning Võru suunas on ka kõige paremad ühistranspordiühendused. Seega on säärane lahendus elanike elutingimuste seisukohast parim.

Teine küsimus: "Millist rolli mängib Teie jaoks siin kohalike elanike arvamus, kes seni on valdavas enamuses toetanud Vastseliina ja Orava liitumist?" Orava ja Vastseliina vald kinnitasid eelmise aasta 21. detsembril ühinemislepingu ja taotlesid haldusterritoriaalse korralduse muutmist. 18. ja 20. novembril toimus kohalik rahvaküsitlus. Küsimusele "Kas toetate Orava valla ja Vastseliina valla ühinemist üheks omavalitsusüksuseks?" vastas jaatavalt 80,3% vastanutest. Kokku osales küsitluses 32,5% valimisealistest kodanikest. Valitsus kinnitas Orava ja Vastseliina valla ühinemise tänavu 26. jaanuaril. Nendele kahele omavalitsustele, kes on omal soovil ühinemas, kuid ei täida ka pärast liitumist

haldusreformi seaduses sätestatud elanike arvu miinimumkriteeriumi, esitab valitsus ettepaneku täiendavaks ühinemiseks – antud juhul siis liitumiseks Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga. 15. jaanuaril tegi Vabariigi Valitsus ettepaneku Antsla valla, Urvaste valla, Vastseliina valla ja Orava valla ühinemiseks Sõmerpalu valla, Lasva valla ning Võru vallaga. Kohaliku piirkondliku komisjoni soovitus oli samuti selline. Piirkondliku komisjoni protokollist võib lugeda, et maavanem Andres Kõiv märkis koosolekul, et valdade elanikud on avaldanud soovi ühineda Võru maakonna suunas, ning piirkondlik komisjon tegi 9. jaanuari istungil Vabariigi Valitsusele ettepaneku Vastseliina ja Orava valla ühinemiseks Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga. Orava Vallavolikogu esimees Ilmar Ploom on ajakirjanduses öelnud, et Orava rahvas ja volikogu on haldusreformi algusest peale eelistanud liituda Võru suunas ja et valla elanike jaoks on Võru linn suurem tõmbekeskus kui näiteks Räpina või Põlva.

Kolmas küsimus: "Kas nõustute, et segaduse peapõhjus on viie tuhande elaniku nõude dogmaatilisus ning muude asjaolude, eriti kihelkonnapõhise identiteedi ignoreerimine?" Haldusterritoriaalse korralduse muutmisel on lähtutud haldusreformi eesmärgist toetada kohaliku omavalitsuse üksuse suuremat võimekust pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid. See on täpselt seesama põhimõte, mida ma märkisin, hea küsija, arupärimisele vastates täiesti alguses, enne kui me küsimuste juurde läksime. Eesmärk on avalike teenuste kõrgem kvaliteet, piirkondade arengueelduste parem kasutamine, konkurentsivõime suurendamine ja ühtlasem piirkondlik areng. 5000 elaniku kriteerium ei ole laest võetud, selle ettepaneku tegi haldusreformi ettevalmistamiseks moodustatud eksperdikomisjon ja selle aluseks oli 2015. aastal Geomedia tehtud analüüs. Ning 5000 elaniku nõue ei ole dogmaatiline. Valitsusel on haldusreformi seaduse alusel õigus teha oma otsusega märkimisväärseid erandeid valdade palvel, aga need peavad olema hoolikalt põhjendatud. Need erandid on seadusesse sisse kirjutatud. Sellest kriteeriumist võib Vabariigi Valitsus teha erandeid ehk jätta kohaliku omavalitsuse suhtes haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatamata, kui tegu on pindalalise, merelise või kultuurilise erisusega. Vabariigi Valitsuse algatatud ühinemistel võimaldab seadus valitsuse ühinemisettepanekute peale esitada kohalike omavalitsuste põhjendatud seisukoha ühinemisega mittenõustumise kohta. Kui esitatud vastuväited on Vabariigi Valitsuse arvates põhjendatud, siis kohalike omavalitsuste suhtes algatatud menetlus lõpetatakse, st sundühendamist ei toimu. Kinnitan, et neid otsuseid teeb valitsus kindlasti pärast väga põhjalikku arutelu, kus arvestatakse kõiki sisulisi argumente. Praegu arutelu all olevate valdade puhul ei nõustu ma, et nende ühinemisel oleks tegemist suure segadusega, sest Orava ja Vastseliina valla ühinemine on kinnitatud nii, nagu volikogud seda taotlesid. Kriteeriumi täitmiseks esitatakse ettepanek liita ühinenud vald Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga, mida on Orava ja Vastseliina vald samuti eelistatud ühinemissuunana välja toonud. Orava ja Vastseliina vald on ajalooliselt kuulunud koos Lasva ja Misso vallaga Vastseliina kihelkonda. Ühinemisel Lasva, Sõmerpalu ja Võru vallaga on kolm neljast endise kihelkonna vallast ühes tulevases omavalitsusüksuses. Tegu on ka ajalooliselt Võrumaa koosseisu kuuluvate territooriumidega. Neljas küsimus: "Kui te sellega nõustute, siis miks te ei astunud kohe peaministriks saades samme seniste kivistunud seisukohtade ümbervaatamiseks?" Sellele küsimusele ma vastasin teatud määral juba eelmises punktis. Miinimumkriteeriumide nõude mittetäitmise korral on minu hinnangul valitsusel piisavalt võimalusi erandeid teha. Aga kui rääkida üldisemalt, siis on ka haldusreformi seadusel, mis Riigikogu enamusega 7. juunil 2016 heaks kiideti, oma head ja vead. Aga soovin omalt poolt öelda, nagu ma eelmise arupärimise lõpetuseks juba ütlesin, et loomulikult tunnustan ma eelmist valitsust ja kindlasti ka eelmist riigihalduse ministrit haldusreformi seaduse ettevalmistamise ja viimaks ka reformi käimalükkamise eest. Tunnistan siiralt, et sellelt aluselt on ametis oleval valitsusel olnud hea edasi minna ja käivitada pärast haldusreformi esimest etappi ehk haldusterritoriaalset reformi ka kohalike omavalitsuste rahastamise mudeli muutmise ja ülesannete ümberjagamise etapp. Just need sammud on väga olulised kogu haldusreformi puhul. Rahastamismudeli all ma pean silmas ka omavalitsuste tulubaasi taastamist pärast seda, kui üksikisiku tulumaksust omavalitsustele minevat protsent 2009. aastal kärbiti.

Sellega ma arupärimise vastamise lõpetan ja kindlasti vastan ka teie küsimustele. Ma tänan!

16:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Tulevase, võimalik et Vastse valla kohta esitab esimese küsimuse Andres Ammas. Palun!

16:10 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Te kõnelesite päris veenvalt sellest, mis seob Vastseliinat, Lasvat ja Oravat, aga palun jätkame seda geograafiatundi ja seletage, mis seob Vastseliinat ja Antslat.

16:11 Peaminister Jüri Ratas

Kui väga lühidalt vastata, siis üks tuleb sooviga lääne poolt Võru vallaga ühineda ja teine tuleb sooviga ida poolt Võru vallaga ühineda. Keskel siis saavad nad kokku. Kui selline omavalitsus tekkima peaks, siis saab seal elanikke olema ca 13 000 või natuke peale. Eks see ühinemine ole volikogude otsus.

16:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Monika Haukanõmm!

16:11 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Kui vaadata Võru maakonna kaarti ja seda, mis hakkab toimuma, siis näeme, et sinna tuleb kaks hiigelsuurt valda. Allapoole Võru linna jääb Rõuge vald ja ülespoole Võru linna jääb Võru vald, aga sinna keskele jääb Võru linn. Seega hakkab olema kolm omavalitsusüksust. Esimesele küsimusele vastates te ütlesite, et on igati mõistlik ja loomulik ja arusaadav, et Vastseliina ja Orava inimesed liiguvad nagu Võru suunas ja hakkavad teenuseid saama Võru linnas. See panigi mind küsima. Nimelt, need omavalitsused, mis liituvad ja moodustavad Võru valla, lähevad Võru valla, mitte Võru linna koosseisu. Nii jääb küll tunne, et meil on ainult üks suur üksus ja nn keskus, mis on Võru linn, ja ülejäänud ei ole enam üldse nii olulised.

16:12 Peaminister Jüri Ratas

Kindlasti on ka ülejäänud väga olulised. Kardan, et mina sain teist praegu valesti aru – te ju ei tahtnud öelda, et mõne praeguse valla elanikud ei ole olulised. Loomulikult on kõik olulised. Jah, mõnes mõttes on õige, et kui tekib Võru vald ja teiselt poolt Rõuge vald, siis ongi tegu, kuidas öelda, rõngasvallaga, mis on ümber Võru linna. Meie lähiajalugu on üsna selgelt näidanud, mis saab mõninga aja pärast linnadest, mis sellise rõngasvalla sees asetsevad. Samas tuleb Võru linna kohta öelda, et elanike arv on seal hetkeseisuga üle 12 300 inimese. Seega on see Eesti mastaabis arvestatava suurusega linn. Aga selle haldusreformi käigus me tegelikult kaotame linna kui omavalitsusüksuse päris mitmes maakonnas ära. Nii on juhtunud näiteks juba Raplas, kus on Rapla vald, ja ka Hiiumaal, kus Kärblast on saanud Hiiumaa valla sisene linn. Ma üldse ei vastandaks tulevast Võru valda, selle elanikke ja Võru linna. Kõik, kes sealtkandist pärit on, teavad, et ka Rõuge inimeste silmis on Võru linn tõmbekeskus. Seal on töökohad, see on paljudele õppimiskoht ning käiakse maalt linna. Selles ma probleemi ei näe. Ning see ei tähenda ka seda, et Võru linn ei võiks linnana edasi eksisteerida. Tänane ettekujutus on, et jääb Võru linn ning suure tõenäosusega tulevad Võru vald ja Rõuge vald.

16:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Liina Kersna, palun!

16:14 Liina Kersna

Aitäh, hea eesistuja! Austatud peaminister! Minu teada Antsla ja Urvaste valla elanikud hea meelega siiski jätkaksid koos. Nad on teinud otsuse olla ühine Antsla vald. Aga see selleks. Kui tõesti valitsus liidab nii Orava kui ka Vastseliina, samuti Antsla ja Urvaste selle hiiglasliku Võru vallaga, mis hakkab ümbritsema Võru linna, siis mul on küll väike mure Võru linna pärast. Sel juhul saab see vald elanike arvult olema märkimisväärselt suurem kui Võru linn ning Võru linn peab hakkama teenindama seda suurt valda, pakkuma neile teenuseid ja tagama infrastruktuuri. Minu küsimus on selline: kas teil on plaanis selliseid maakonnakeskusi rahastama hakata teistsuguse süsteemi kohaselt?

16:15 Peaminister Jüri Ratas

Kui lubate, siis ma tegin väga kiire arvutuse ja kui see nüüd väga mööda ei ole, siis uues Võru vallas hakkaks olema natukene üle 15 500 inimese – 15 600 ja mõnikümme inimest peale. Võrreldes Võru linnaga on see jah natukene suurem – nagu ma ütlesin, Võru linnas on praegu veidi üle 12 000 inimese.

Ma ei näe, et see läheb tasakaalust välja. Nüüd, küsimus sellest, kas maakonnakeskustele võiks rahastusmudelil erikoefitsiendi või erirahastuse ette näha. Ma arvan, et seda välistada ei saa. Nagu ma eelmisele arupärimisele vastates ütlesin, riigihalduse minister töötab praegu omavalitsuste rahastusmudelit välja. Ma olen korduvalt märkinud, et minu jaoks on oluline, et keskvalitsus teeb sammu omavalitsuste suunas, taastamaks üksikisiku tulumaksust omavalitsustele minevat protsenti. Kui palju me seda suudame, näitab analüüs. Aga jah, ei saa välistada, et maakonnakeskustele kehtestatakse rahastamisel erikoefitsient. Selline tööversioon on minu teada riigihalduse ministril laual olemas.

16:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

16:17 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ma ütlen omalt poolt lühikommentaariks seda, et Antsla ja Urveste oleks täiesti normaalne omaette üksuseks jätta, kuigi seal jääb elanike arv natukene alla 5000. Minu arvates võiks seal rakendada mingit erisust. Aga küsimus on mul selline. Me räägime kogu aeg Vastseliinast ja Oravast, aga kas on keegi küsinud ka nende kolme käest, st Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla käest, kuidas nemad suhtuvad sellesse, et Vastseliina ja Orava nendega peavad ühinema. Minu teada nad on omavahel eelkokkulepped juba teinud, isegi investeringute järjekorra paika pannud jne. Nemad on minu teada praegu kategooriliselt selle vastu, vähemalt valdade juhid. Ma olen ühe valla seltskonnaga sellel teemal rääkinud.

16:18 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Tegelikult te vastasite sellele oma küsimuses ise suures osas ära. Mis sa teed, aga Antslas tõesti jääb üle 300 elaniku 5000-st puudu ja Vastseliinas jääb üle 2000 elaniku 5000-st puudu. Te ütlesite ka seda, et Antsla puhul võiks kaalutusõigust kasutada. Mida näeb praegu seadus ette? Seaduse järgi oli 15. veebruar see tähtpäev, kui Vabariigi Valitsus pidi esitama oma ettepanekud liitumiste kohta. Loomulikult on päris palju lähtunud ka kohalike töögruppide või komisjonide seisukohtadest, mis suunas liitumine võiks toimuda. Nüüd on kolm kuud omavalitsuste volikogudel aega anda vastus, kas nad peavad pakutut õigeks, ja kui ei pea õigeks, siis tuleb põhjendada, miks. Ja siis on valitsusel üks kuu aega neid põhjendusi analüüsida. Kui me need kolm pluss üks kuud kokku liidame, siis on 15. juuni ehk peaaegu jaanipäev käes. Ma ütlesin ka eelmisele arupärimisele vastates, et niisugune kaalutusõigus ju valitsusel on. Praegu on see etapp, kus tuleb anda omavalitsustele aega mõelda rahulikult nende ettepanekute üle, mis valitsus on teinud. Peab olema aega kohaliku kogukonnaga nõu pidada ja loomulikult arutada kõike volikogude tasandil. Pärast seda on pall taas valitsuse käes, meil tuleb teha oma arutelud.

16:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

16:20 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Vastates eelmisele arupärimisele te väitsite, et lähtute selgelt kohalike volikogude otsusest. Võnnu ei kõlba enam, viskame minema, Kastre tuleb. Nii oli. Nüüd, kui kohalikud volikogud on selgelt öelnud, et nad tahaksid jätkata natuke rohkem omapead, et nad suudavad majandada, on jätkusuutlikud, siis öeldakse: ei, see ei ole teie otsustada. Mis siis on põhialus? Kas volikogude otsus? Kui on volikogude otsus, miks siis selles küsimuses seda ei järgita?

16:21 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, hea küsija! Ma tean, et see toon ei sobi eriti, kui käib arutelu auväärne Riigikogu liikmetega, aga ... Austatud Krista Aru, ma ei ole mitte kunagi öelnud, ka mitte eelmisele arupärimisele vastates, et Võnnu nimi ei kõlba enam ja viskame selle minema. Vastupidi, ma ütlesin, et minu arvates on Võnnu väga auväärne nimi. Ma sugugi ei vastandanud Võnnut ja Kastret. Ma põhjendasin, miks valiti Kastre. Ma austan samamoodi neid 500 inimest, kellest teie rääkisite. Jäägu see vähemalt siia stenogrammi kirja. Nüüd, teie küsimus oli üles ehitatud sellele, et ma eelmisele arupärimisele vastates ütlesin, et on

oluline, mida otsustavad kohalike omavalitsuste volikogud, ja nüüd see justkui ei ole oluline. Härra Sillale ma vastasin samamoodi, nagu ma vastan ka nüüd teile, et praegu on käes see etapp, mida seadus ette näeb. Võtame korra Pärnumaa näite, Häädemeeste valla, kus minu teada oli elanikke 4982, st 18 inimest vähem kui 5000. Seadus, mille Riigikogu on vastu võtnud, näeb ette, et valitsus peab sellisel juhul tegema liitumissetepaneku. Ja selle ettepaneku on valitsus teinud ka Võru maakonnas. Nüüd on omavalitsustel kolm kuud aega arutelusid pidada ja oma ettepanekud teha. Alates 15. maist kuni 15. juunini on valitsusel taas võimalus kohalike omavalitsuste seisukohtadele teha oma ettepanek. Me lähtume ainult sellest, mida seadus ette näeb. Liitumissetepaneku peab valitsus tegema kõigile, kelle elanike arv on alla 5000, v.a merelised omavalitsused. Ja ilma naljata, mul on väga hea meel, et saab kindlalt öelda: Vormsi, Muhu, Kihnu ja ka Ruhnu, kuhu mõnikord ei saa minna, kui udu on, jätkavad iseseisvate omavalitsustena.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun!

16:23 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea peaminister! Nagu näete, küsimusi ja segadust on päris palju. Minult tuleb ka mitu küsimust. Miks ei ole siis näiteks aluseks võetud, et Võrumaa võiks olla üks omavalitsus, kui te räägite, et Võru linn on ilmselge tõmbekeskus? Teisalt, kui Antsla liidetakse Võru vallaga, siis võiks arvestada, et Antsla on ajalooline keskus olnud. Minu lapsepõlves oli nii, et kui mujal kaupa ei olnud, siis Antslas seda ikka oli. Aga nüüd minnakse seda teed, et Antsla kui keskus hääbub. Mida neile öelda? Ja kolmas küsimus on, miks Misso on ajaloolisest Vastseliina kihelkonnast välja lõigatud. Kas oskate neile küsimustele vastata?

16:24 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh-aitäh! Eks ma teie abiga proovin vastata. Kõigepealt esimene küsimus. Saab ju küsida ühe küsimuse ja teie ilusasti ühe küsimuse ka esitasite. Küsimus 1a: miks ei ole Võru üks omavalitsus? Minu teada on selle taga Setomaa inimeste tugev soov. Teiseks, mis siin salata, tegemist on ikkagi ka väga erilise kultuuriruumiga. See on minu meelest märgilise tähtsusega. Ma mitte kuidagi ei kallutanud otsust oma arvamusel, kas Setomaa vald võiks tulla või mitte, aga oma hinges ma arvan, et Seto vald on õige mõte. Ja seda näitas ka rahvaküsitlus. Ainuüksi juba sellepärast ei saa Võrumaad kui tervikut vaadata.

Nüüd teie küsimus 1b: kas Antsla keskus on mõistetud hääbumisele? No ei ole, kindlasti ei ole! Kordan, sellesisuline ettepanek tuli teha seaduspäralat järgides, et Riigikogu valitsusega ei pahandaks. Seadus näeb ette, et kui on alla 5000 elaniku, siis valitsus ühinemissetepaneku tegema peab. Aga nali naljaks, olgu elanikke veidi alla 5000 või natuke üle 5000, suund on teie väidetule vastupidine. Omavalitsused ei tohi hääbuda, vaid peavad otsustustasandil kohustusi juurde saama, seda muidugi koos lisarahaga. Eks see nüüd enam-vähem vist teie küsimus oligi ja niimoodi ma sellele vastasin.

16:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Oma õigust esitada arupärimise voorus üks suuline küsimus kasutab Helmut Hallemaa. Palun!

16:26 Helmut Hallemaa

Austatud eesistuja! Hea peaminister! Siin on arutluse all olnud keskuste küsimus. Kui Eesti ette võtta, siis üks suur keskus on Tallinn. Meil on olnud üks minister ja linnapea, kes on öelnud, et varsti jääbki riiki üks omavalitsus. Tegelikult, kui me võtame Lõuna-Eesti, siis on selge keskus ikkagi Tartu, kogu Lõuna-Eesti pealinn. On loogiline, et Võrumaal on keskuseks Võru. Mul on hea meel, et kui me käisime nädalavahetusel Võru maakonnas, siis nii Haanja, Rõuge kui ka Mõniste inimesed olid täiesti rahul sellega, et tuleb uus omavalitsus Rõuge nime all ja ka keskus on Rõuge. Tegelikult küsingi, mis siis on nii meie kui valitsuse ülesanne, kui me tahame, et säiliks nii maakondlikud keskused kui ka väiksemad keskused.

16:27 Peaminister Jüri Ratas

Mina aga tean üht endist Tallinna linnapead ja isegi üht praegust valitsusliiget, kes on öelnud, et kõik elanikud ei pea kindlasti mitte Tallinna kolima ja et Eestis ei ole kahte keskust, ainult Tallinn ja Tartu, vaid Eestis on keskusi tublisti rohkem ning elu peab olema võimalik ka väljaspool Tallinna ja Tartut. Ma tõesti arvan seda. Kui ma Liina Kersnast õigesti aru sain, siis tema mõte oli, et maakonnakeskused on ehk Viljandi, Pärnu, Võru, Valga ja Põlva. Härra Hallemaa, teie mõte on vist see, et neid keskusi tuleks natuke veel laiemalt vaadata. Piltlikult öeldes, kui me räägime Pärnumaast, siis kas Pärnu linna kõrval on mingis mõttes keskus ka Kilingi-Nõmme, Saarde valla sisene linn, ja mingis mõttes ka Häädemeeste. Ma alustan oma vastust sellega, et ajakirjanduses on viimasel ajal olnud palju juttu valitsuse plaanist, et teatud riigiasutused võiks Tallinnast välja viia. Jah, see plaan on. Seda valmistatakse praegu ette ja see ei ole nii mastaapne, nagu üks ajaleht välja tõi. Kogu see info oli väga esialgne tööversioon, mis oli laual mitu nädalat tagasi. Mõte on olnud see, et kui need asutused kolivad maakonnasisestesse keskustesse, siis aitab see suurel määral kaasa sellele, et elu on võimalik ka väiksemates keskustes. Tegu on suurel määral ka hariduspoliitilise otsusega. Kas me ütleme, et kogu haridustoetuse kasutamine võiks minna tervenisti kohaliku omavalitsuse otsustada? Kas me ütleme, et otsuse, kas maakonnasisene ühistransport on tasuta või mitte, teeb kohalik omavalitsus? Mida rohkem funktsioone me kohalikule tasandile anname, seda tugevamad väiksemad ja suuremad keskused on. Kõik sõltub väga palju ka rahastusmudelist ja rahastusmudeli koostamisel on võetud suund omavalitsuste tulubaasi suurendada. Nii et seda me teeme. Toon näiteks valitsuses eelmisel nädalal langetatud otsuse, mis on seotud sellise vajaliku õppega nagu ujumisõpetus. Eesti on teatavasti mereriik ning meil on ka palju jõgesid ja järvi. Praegu toetab riik ujumisõpet koolide teises-kolmandas klassis umbes 230 000 euroga. Nüüd otsustasime ujumisõpetuseks veel ühe miljoni juurde anda ja see raha ei lähe selleks ministeeriumide kaudu, vaid otse kohalike omavalitsuste tulubaasi.

16:30 Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

16:30 Ain Lutsepp

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Kuulates siin seda debatti, jääb üles hulk küsimusi: keskuste, haldussuutlikkuse, samuti hariduse kohta. Mängus on ka ajaloolised ja muud aspektid. Selline küsimus: kas reform jääb avatuks? Kas haldusreformile on oodata ka jätku?

16:31 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma kõigepealt tahan teid väga tunnustada, härra Lutsepp. Minu meelest te mitte üksnes ei kuula seda debatti, vaid ka osalete selles väga tõhusalt. See ongi minu meelest osalusdemokraatia, mis on palju olulisem kui esindusdemokraatia. Nii et kui tohib, siis ütlen valitsuse nimel: "Kiidusõnad! Kiidusõnad!" Nüüd, kas haldusreformile on oodata jätku. Ma ikkagi lähtun võimude lahususe printsiibist ja haldusreformi jätkamine oleneb sellest, mis suuna Riigikogu võtab, mis suuna võtab see Riigikogu või võtavad järgmised koosseisud. Ma ise arvan, et ühinemisi on ka tulevikus. Ma isiklikult arvan, et ühinemisi saab olema ka tulevikus.

16:32 Esimees Eiki Nestor

Andres Metsoja, palun!

16:32 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! Kuulasin siin seda debatti ja mõtlesin, et sekkun ka ühe küsimusega. Te mainisite omavalitsuste tugevdamisest rääkides tasuta ühistransporti. Mina olen koalitsioonipartei liikmena koalitsioonilepet lugenud nii- ja naapidi, aga ma ei näe seal sõna "tasuta". Räägitakse ühistranspordile eraldatavatest lisasummadest. Milline ikkagi on meie transpordipoliitika? Kas te tõesti usute, et tasuta ühistransport võiks olla see võluvits, mis paneb elu Eesti õuel õitsema?

16:32 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh sellise väga illustreeriva küsimuse eest! Kõigepealt, ma olen kasutanud nii nelja kui kuue või kaheksa silma all peetud kohtumistes, samuti täiesti avalikes debattides, nagu on täna siin Riigikogus,

alati ühesugust sõnakasutust. Minu seisukoht on olnud ja on ka täna järgmine. See 21 lisamiljonit suunatakse kas kohalikele omavalitsustele või kohalike omavalitsuste moodustatud ühistranspordikeskustele. Tänu sellele on neil võimalus korraldada maakonnasisest tasuta ühistransporti, aga see ei ole kindlasti valitsuse otsus. Valitsus ei tee ka Riigikogule ettepanekut, et langetage sellesisuline otsus. See on lihtsalt nende võimalus. Võib-olla mõnes maakonnas ütlevad omavalitsused, et jah, seda 21 miljonit on loomulikult vaja, et bussid sagedamini käima panna. Võib-olla praegu on bussipiletid liiga kallid. Samas on teil täiesti õigus: koalitsioonileppes seda kokkulepet ei ole. Aga kui mingi ühistranspordikeskuse arvates oleks kõige efektiivsem tasuta ühistransport, siis neil on võimalus seda korraldada. Kas see on võluvits? Ei ole. Ma arvan, et ühteainsat võluvitsa ei ole olemas. Aga see 21 lisamiljonit, mis tänu Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale, Isamaa ja Res Publica Liidule ning Keskerakonnale on leitud, muudab inimeste liikumise maakonnasiseselt loodetavasti sagedasemaks, operatiivsemaks ja mugavamaks. Kõige selle korraldamine aga jääb ühistranspordikeskuste otsustada.

16:34 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel selle arupärimise raames peaministrile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Jüri Ratas! Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Jüri Adams, palun!

16:35 Jüri Adams

Härri istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Mõni aeg tagasi avaldas endine minister Arto Aas arvamust, et tema tegevuse tulemusena sündinud eelnõu, mis siin seaduseks kummitembeldati, on hea. Praegu arutatav juhtum näitab seda, kui halb see seadus on. Me tegeleme praegu asjaga, mida oleks tulnud teha vähemalt aasta enne niisuguse seaduse vastuvõtmist selle seaduse vastuvõtmise ettevalmistustööna. Meie ees on nüüd küsimus, kas üldse ja kui, siis mil määral on tagantjärele võimalik valesid otsuseid ümber teha.

Võrumaa näide on väga ilmekas selles mõttes, et selles kumuleeruvad omavahel eri aegadel tehtud erinevad otsused. Ajalooliselt on see kõik kunagi olnud Tartu piiskopkonna maa. See on see maa, mida on kutsutud Ugandiks. Niipalju kui me teame, pole seal kunagi olnud väga kindlat sisemist maakondlikku jaotust, nagu on enamikus Eesti osades. Selle kunagise Tartu piiskopkonna saamine Tartu maakonnaks on väga pikk lugu, aga meid huvitab praegu ainult nn ajaloolise Võrumaa küsimus. Ajaloolise Võrumaa küsimus hakkas sassi minema sel põhjusel, et kui Eesti Vabariik loodi, siis oli halduspoliitiliselt igati ratsionaalne, et Tartumaa lõunaosast, millele oli lisatud Viljandimaa kaguosa, moodustati eraldi Valga maakond. Kui Valga maakonda praegu ei oleks, siis oleks selle halduskorralduse ümbertegemine tunduvalt lihtsam. Sama asi juhtus Võrumaa põhjapoolse osaga, kus Tartu–Petseri raudtee väljaehitamise tulemusena arenes tühise tähendusega kihelkonnakeskus nimega Põlva ülikiiresi linnaks. Samamoodi arenesid linnaks mitmed teised varem tähtsusetud kohad, mis said raudteejaama. Näiteks võib tuua Antsla linna ja majanduskeskusena ka Võru linna.

Kui me praegu vaatame seda nõukogude ajal loodud kunstlikku maakonda, siis pean Põlvamaa kohta ütleva, et tervikuna, majandusliku edu ja organisatoorsete võimete poolest, on see kant silma paistnud palju enam kui nii mõnigi teine ajalooline moodustis. Aga see ei puutu praegu asjasse. Asjasse puutub see, et Põlvamaa põhjaosa kuulus enne teist maailmasõda Tartumaa koosseisu ja lõunaosa Võrumaa koosseisu. Haldusreformi läbiviijad püüavad arvestada seda suhtelist kunstlikku piiri. Põlva rajoonist maakonnaks nimetatud Põlvamaa piir jookseb ju ametlikult – võib-olla ma küll eksin – kas viis või kümme kilomeetrit Võru linnast eemal. Pigem on see isegi viis kilomeetrit. Ja sellisel juhul peaksid maakonna lõunaosad olema kogu selles ühinemiste või ühendamiste pakettis, millest meil täna jutt on. Ma palun lisaiega, kui see võimalik on!

16:39 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega, palun!

16:39 Jüri Adams

Põhiküsimus oli arupärimises Vastseliina ja Orava saatus. Orava kuulub siiski Põlva maakonna koosseisu ja tema ühendamine on ajalooliselt igati põhjendatud. See on täiesti selge. Eesti idapiiri paiknev Vastseliina kihelkond oli pindalalt – ma ei ole päris kindel, võib-olla mõni Alutaguse kandi kihelkond oli suurem – kahtlemata üks kõige suuremaid kihelkondi. Üldse on sellel kunagisel Tartu piiskopkonna alal olnud pindalalt äärmiselt suured kihelkonnad, seda just võrreldes näiteks Lääne- või

Saaremaaga. Sellel on ilmselt oma seletus. Seal kujunes välja hoopis teistsugune kiriklik süsteem: puudus keskne kihelkonnakirik ja oli palju väikseid kohalikke kirikuid, mida Lõuna-Eestis on reeglina kutsutud kabeliteks ja kus vaimulik käis kordamööda, nagu külakorras pidamas jumalateenistusi ja andmas armulauda.

Samas on olemas suhteliselt kompaktne ja mõistlikult moodustunud Ida-Võrumaa Võru linnast kuni Setumaa piirini ning ka Lõuna-Võrumaa põhilise keskusega Rõuges. Samuti on olemas Lääne-Võrumaa, mille keskus on Antslas. Nii peame küsima, kas on olemas ka Põhja-Võrumaa. Ja on: nimelt kõik see ala, mis on Põlva ja Võru vahel, peaks sinna kuuluma.

Need asjad oleks pidanud juba ammu haldusreformi ettevalmistamise käigus olema läbi arutatud. Nõukogude ajast päritud kolmikjaotus – Võru rajoon, Valga rajoon ja Põlva rajoon – on ilmselt selline, mis ei saa ühtegi mõistlikku halduse ümberkujundamist ajaloolisel Võrumaal üle elada. Igasugused ühendamisid ja taasnormaliseerimised, mis seal on vaja läbi viia, tuleb teha ilmselt niimoodi, et sellele nõukogudeaegsele jaotusele tõmmatakse lihtsalt kriips peale. Aitäh tähelepanu eest!

16:42 Esimees Eiki Nestor

Helmut Hallemaa, palun!

16:42 Helmut Hallemaa

Austatud esimees! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Teema on kindlasti laiem kui Võrumaa. Jüri Adams seda juba käsitles ning mina võtsin sõna just selle tõttu, et ajalooliselt ei saa me aluseks võtta üht, teist ega kolmandat etappi. Aluseks ei saa võtta ka kihelkondlikku jaotust, sest elu on lihtsalt kõvasti edasi läinud. Kui võtta nüüd ette Eesti riigi sünni dokument ehk "Manifest kõigile Eestimaa rahvastele", siis näeme, et seal on nimetatud kaheksa maakonda. Võrumaa nende hulgas tõesti on, aga piirid on lahtiseks jäetud. Ma arvan, et ka see ei ole nüüd enam nii oluline. Ilmselt on vähemalt praegu mõistlik see, et me säilitame riigi teenuste osutamiseks suuremad keskused nendes kohtades, kus inimesed on harjunud käima.

Maakond on kindlasti üks tasand Eesti riigi haldusjaotuses, mis vajab lahtimõtestamist. On selge, et maavalitused ei täida praegu enam seda rolli, mida nad kunagi, ka taasiseseisvumise järel täitsid. Mul on endal olnud au töötada Viljandi Maavalituse arenguosakonna juhatajana. Tol ajal oli maavalitsus tõesti koordineerija, koondaja ja arendaja ning tal oli ka selleks ressursi. Nüüd on maakonna tasandile jäänud suurte üle-eestiliste üksuste esindajad, nii et kindlasti on maavalitsustel uut rolli vaja.

Omaavalitsuste liidud ei ole seda võimekust veel omandanud, kindlasti on seda pärssinud nende praegune staatus tavaliste mittetulundusühingutena. Uutes oludes vajabki maakonna tasand vahest kõige rohkem läbimõtlemist, mõtestamist. Ja nagu peaminister väga õigesti ütles, usun ka mina, et piiride teema jääb kindlasti edaspidigi lauale. Aga ma ise arvan – ja me kõik arvame –, et parem kui piirid on piiritus. Seda vahel igas mõttes.

Haldusreform kindlasti jätkub. Täna me räägime tegelikult esimese etapi lõpust ehk haldusterritoriaalsest reformist, mis peaks suveks tehtud olema. Ma arvan nagu peaministergi, et kõige olulisem on selle ettevõtmise täitmine sisuga ja omaavalitsustele tõesti sisuliste võimaluste loomine. Aitäh!

16:44 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem läbirääkimissoove ei ole. Kas peaminister soovib midagi lisada? Ei soovi. Selle arupärimise käsitus on lõppenud.

3. 16:45 Arupärimine haldusreformiga kaasnevate totruste kohta Järvamaa näitel (nr 299)

16:45 Esimees Eiki Nestor

Läheme järgmise arupärimise juurde, mille on esitanud Andres Herkel, Külliki Kübarsepp, Krista Aru, Andres Ammas, Jüri Adams, Monika Haukanõmm, Ain Lutsepp ja Artur Talvik. Arupärijate nimel Külliki Kübarsepp, palun!

16:45 Külliki Kübarsepp

Hea esimees! Hea peaminister! See on tegelikult loomulik, et Vabaerakond esitab nii palju küsimusi just haldusreformi teemal, sest me olime haldusreformi seaduse läbitöötamisel üks aktiivsemaid fraktsioone, kes esitas 51 muudatusettepanekut selle paketikimbu kohta. Me oleme võtnud selle oma südameasjaks, sest Vabaerakond on olnud algusest peale seda meelt, et muudatusi on vaja. Aga loomulikult – eelkõneleja siin ka lõpetas – torkab meile silma see, et millegipärast on alustatud tagantpoolt. Esimene eesmärk reformi tehes oleks võinud olla sisu ehk ülesannete jaotus omavalitsuste, riigi ja kogukondade ehk kolmanda sektori vahel ning sellest tulenev tulubaasi küsimus. Alles selle järel oleks tulnud hakata vaatama, kuidas haldusüksuste piirid peaksid omavahel haakuma, et need esimesed tahud, millest ma rääkisin, enam-vähem loogiliselt kokku loksuksid. Seepärast me tõimegi eelmises arupärimises näiteks Võrumaa ja mina tutvustan nüüd analoogset arupärimist, mis on esitatud Järvamaa kohta.

Järvamaal Albu, Ambla, Imavere, Kareda, Koigi ja Järva-Jaani ühinemisel tekkiv Järva vald on geograafiliselt veider "soolikas", mõni kutsub seda ka kikilipsuks. Kuna Koeru loobus sellega ühinemast ning on võimalik, et ta liitub Lääne-Virumaaga, süvenes see veider kuju veel enam. Samuti on hästi kummaline, et Paide külje all olev Väätsa liidetakse hoopis Türi vallaga. Järva maavanem on öelnud, et kui saaks haldusreformi uuesti alustada, siis sellisel kujul nad seda enam päris kindlasti ei teeks. Toon mõne tähelepaneku ka Koeru valla näitel. Koeru võttis vastu julge otsuse teha liitumissetepanek hoopis Lääne-Virumaal asuvale Rakke vallale. Murekoht on see (samasugune probleem selgus eespool ka Võru näitel), et sealne ainuke tõmbekeskus on Paide linn. Seetõttu on üks variant, mida loogiliselt peetakse, see, et võiks olla üks suur Järvamaa. Praegused variandid tunduvad natukene arusaamatud. Koerus on väga suur töökohtade arv, kui Järvamaad vaadata, gümnaasiumi esimesse klassi on järjest enam õpilasi juurde tulemas ja seetõttu jääb arusaamatuks, miks 9. veebruaril tegi valitsus ettepaneku, et Koeru võiks liituda Järva vallaga. Kus on ikkagi seal see keskus, mis on need argumendid? Ma ootaksin tõesti seda, et valitsusel oleks suurem ja julgem nägemus. Alati ei pruugi omavalitsuste volikogude otsused just kohalikke inimesi ja olusid arvestada, kuivõrd on olemas ju see topeltpea: mitte ainult omavalitsus ei saa vabatahtliku liitumise eest tasu, vaid kompensatsiooni saavad ka need omavalitsusjuhid, kes on need otsused teinud. Suuresti saavad nad aga lähtuda sellest, et nemad ei jää nii või naa tühjade kätega. Nii mitmegi küla esindajad on välja toonud, et tegemist on saunaklubiliste kokkulepetega. Tahan meelde tuletada, et me teeme haldusreformi, mõeldes ikkagi inimestele ja nende motivatsioonile elu maal jätkata. Aitäh!

16:49 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

16:49 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Auväert Riigikogu liikmed! Head arupärijad, lubage tänada selle arupärimise eest, mis kannab numbrit 299! Ma olen arupärijate esindajaga täiesti päri – on vaja suurt ja julget nägemust. Ma hakkasin mõtlema, mis see võiks olla. Ma arvan, et see on Eestimaa kaart ja siin Maarjamaal elavad inimesed. Ega paremat, suuremat ja võimsamat pilti ei saa olla, selles mõttes on teie teematõstatud väga õige.

Kui lubate, siis ma toon selle Järva valla kohta (see haakub natukene ka eelnevate arupärimistega, just selles mõttes, kas nende küsitlustega manipuleeritakse või mitte) lihtsalt mõningad arvandmed, mis kajastavad, ma ei tea, kas positiivset või kurba pilti. Aga sellised need on. Räägime ühinemislepingust, Järva vallast ja rahvaküsitlusest. Ma toon välja mõningad arvud. Imaveres oli nimekirja kantud 727 inimest, aga küsitlusel osales ainult 61. Ainult 61. "Jah" vastas 32 ja "ei" vastas 29 inimest, kehtetuid sedeleid ei olnud. See tähendab, et osales ainult 8,39% inimestest. Järva-Jaanis oli nimekirja kantud 1292 inimest, osales ainult 105. "Jah" ütles 72 ja "ei" 33. Osavõtuprotsent oli 8,12. Amblas käis hääletamas 510 inimest, mis oli 29,2% kõigist valijatest, keda kokku oli 1744. Nii et seal oli protsent kõvasti suurem. 204 inimest ütles "jah" ja 306 ütles "ei". Albus oli nimekirja kantud 984 inimest, aga kastas oli 28 sedelit ehk osales 2,8% inimestest, kellest jaatavalt vastas 11 ja eitavalt 17. Koigis käis hääletamas näiteks 54 inimest 812-st, osalusprotsent oli 6,7. Tegelikult on need üsna kurvad arvud. Aga see selleks, see oli lihtsalt infoks.

Nüüd, auväert arupärijad, tulen teie arupärimise juurde. Kui te lubate, loen kõigepealt ette küsimuse ja siis vastuse. Esimene küsimus: "Millist nõu Te annate Järva maavanemale ja ühinevale Järva vallale?" Kõigepealt, kuni 1. jaanuarini 2017 toimusid ühinemised kohalike omavalitsuste algatusel ja nende

valitud partneritega. Koeru vald lõpetas läbirääkimised Järva valla moodustamiseks 16. detsembril 2016 ehk läbirääkimiste lõpus, kui teiste ühinevate omavalitsuste volikogud olid juba valmis ühinemislepingut ja -taotlust kinnitama. Nõustun, et moodustatav Järva vald ei ole ilma Koeru vallata territoriaalselt terviklik. Hea arupärijate esindaja seda uut valda geograafiliselt nii ka iseloomustas. Ka eksperditöörühm ja -komisjon iseloomustavad seda umbes samamoodi: "Pärast Koeru valla loobumist on ühinev vald (Ehk siis Järva vald. – J. R.) ebaloomuliku kujuga, pikk ja kitsas, ussitaoline." Nii ütleb eksperdikomisjon. Aga liigume edasi. Kuna Koeru vald ei vasta 2017. aasta 1. jaanuari seisuga miinimumkriteeriumile ega ole ka kellegagi ühinemas, et muutuda kriteeriumile vastavaks omavalitsuseks, siis tegi valitsus ettepaneku, et Koeru vald ühineks moodustatava Järva vallaga. Seda on toetanud ka eksperdiuuringud. Näiteks käsitleb Tartu Ülikooli uuring Järvamaal Aravetet, Järva-Jaanit ja Koerut ühe loogilise teeninduspiirkonnana, kes just kolmekesi koostöös suudavad tagada piirkondliku teenindusvõimekuse. Ka õpilasrände suunad näitavad, et Koerust toimub ränne Järvamaa suunas. Peale selle soosib praegune ühistranspordikorraldus Koeru ühinemist Järvamaa suunal asuvate omavalitsustega. Koeru ja Rakke valla ühinemine ei aitaks täita elanike arvu miinimumkriteeriumi. Koeru ja Rakke valla ühinemisel tekiks – see on nüüd teoreetiliselt öeldud – 3783 elanikuga üksus. Haldusreformi analüüsinud eksperdid on leidnud, et kui liita Rakke, Koeru ja Väike-Maarja, siis ei hakka Väike-Maarja toimima Koeru piirkonna keskuseks.

Teine küsimus: "Kuidas seletate Väätsa rahvale nende peatset ühinemist Türi valla? Kas sel juhul arvestati kohalike elanike arvamusega?" Väätsa vald on ühinemas Türi vallaga, sest selline oli kohalike omavalitsuste otsus. 1. jaanuarini 2017 toimusid ühinemised kohalike omavalitsuste algatusel ja nende valitud partneritega. Jah, Väätsa vald pidas ühinemisläbirääkimisi Paide linna, Paide valla, Kareda valla ja Roosna-Alliku vallaga, kuid otsustas need lõpetada ja jätkas ühinemisläbirääkimisi Türi vallaga. Väätsa Vallavolikogu nõustus Türi Vallavolikogu ettepanekuga alustada 25. veebruari 2016. aasta otsuse alusel läbirääkimisi. Väätsa ja ka suure osa Türi valla puhul on tegu põliste põllumajanduspiirkondadega ning seetõttu on sarnased nii nende mured kui ka rõõmud. On tõsi, et Väätsa valla elanikele on asukoht kahe tõmbekeskuse vahel – ma pean silmas Türi ja Paide linna – oluline nende omavalitsuste pakutavate teenuste tarbimise ja töörande tõttu. Väätsa valla elanike hulgas tehtud küsitlusel osales 18,2% hääleõiguslikest elanikest, kellest 59% pooldas ühinemist Türi ja Käru vallaga. Väätsa valla, Paide linna ja Paide vallaga piirnevates piirkondades oleks eelistatud ehk ühinemist moodustatava Paide vallaga ning seetõttu on teatud piirkondade elanikud rahulolematud. Samas võib välja tuua, et nii Türi kui ka Väätsa valla praegune territoorium asuvad endise Türi kihelkonna maadel. Seega ei saa öelda, et ühinemisel oleks mööda vaadatud ajaloolisest kihelkonnast. Maavanem toetas nimetatud valdade ühinemist ja Käru valla maakondliku kuuluvuse muutumist, tuues esile, et kuigi Käru ja Türi valla ühinemise tõttu kaotab Rapla maakond tükikese oma territooriumist, tuleb tõdeda, et need piirkonnad on ajalooliselt tihedalt seotud. Samuti on nendel valdadel tihe sotsiaalne ja majanduslik seotus, toimub igapäevane tihe tööranne ja kasutatakse mõlema omavalitsuse teenuseid.

Kolmas küsimus: "Kui Koeru vald ühineva Järva vallaga ise ei liitu, aga toimub näiteks sundliitmine ja Koeru jääb ühinemistoetusest ilma, siis mille eest täpsemalt Vabariigi Valitsus Koeru valda karistab?" Tõepoolest, Türi valla moodustamise jaoks on riigieelarvest eraldatud ühinemistoetuse summaks 1,9 miljonit eurot. Ühinemistoetus on haldusreformi seadusega ette nähtud neile omavalitsustele, kus volikogud ühinemismenetluse lõpule viisid. Valitsus ei karista mitteühinenud valdu ühinemistoetusest ilmajätmisega. Ühinemistoetus on olnud motiveeriva eesmärgiga. See on preemia neile kohalikele omavalitsustele, kelle volikogud omal algatusel kokkuleppele jõudsid ning menetluse lõpule viisid. Ühinemistoetus võimaldab neil pärast ühinemist teha lisainvesteeringuid.

Neljas küsimus: "Millist rolli on uute vallapiiride kujundamisel mänginud nn *gerrymandering* ehk soov saada moodustatavates omavalitsustes reformi korraldava erakonna nimekirjale võimalikult soodne positsioon?" Haldusterritoriaalse korralduse muutmisel on lähtutud haldusreformi eesmärgist toetada kohaliku omavalitsuse üksuse võimekuse kasvu kvaliteetsete avalike teenuste pakkumisel, piirkondade arengueelduste kasutamisel, konkurentsivõime suurendamisel ja ühtlasema piirkondliku arengu tagamisel. Haldusreformi tulemusena peavad kohaliku omavalitsuse üksused olema võimelised iseseisvalt korraldama ja juhtima kohalikku elu ning täitma seadusest tulenevaid ülesandeid. Erakondade positsiooni tugevdamine valimispiirkondade piiride kunstliku muutmise tõttu ei ole omavalitsuste ühinemisel rolli mänginud, ei ole ka teada, et sellised soovid oleksid määravat rolli mänginud kohalikul tasandil otsuse kujundamisel.

Viies küsimus: "Milliseid vigade paranduse võimalusi näete?" Ma ei näe, et Järvamaal oleks jäänud üles

probleeme, mida peaks lahendama. Valitsus esitas ainsale Järva maakonnas kriteeriumi mittetäitvale omavalitsusele ettepaneku ühineda Järva-Jaani, Albu, Ambla, Imavere, Kareda ja Koigi vallaga ehk moodustatava Järva vallaga. Koeru vald on ajalooline Järvamaa vald ja asub Koeru kihelkonna piirides. Pärast 1938. aasta vallareformi asus piirkonnas Väinjärve vald, mille keskus oli Koerus. See piirkond pole kunagi olnud teiste maakondade koosseisus. Tänan!

17:01 Esimees Eiki Nestor

Küsimused peaminister Jüri Ratasele. Külliki Kübarsepp, palun!

17:01 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea peaminister! Teie vastuse alguse ajal küsin ma selliselt. Mis on haldusreformi mõttes kõige õigem lahendus, kas küsitlus või algatus? Päris mitmed inimesed on küsinud, et kui küsitlus ei ole mitte kuidagigi volikogule siduv, siis miks sellises asjas osaleda, kui ei ole mitte mingisugust sidusumomenti. Algatuse puhul oleks sidusus palju suurem, sest selle on kohalik kogukond ise teinud, inimesed on ise vaeva näinud, et koguda allkirju idee ja mõtte heaks, mille kohta peaks volikogu vähemalt kolme kuu jooksul seisukoha kujundama. Nüüd ongi Järvamaal suur segadus tekkinud. Mis on peaministri selge sõnum, kumb on olulisem või primaarsem, küsitlus või algatus?

17:02 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Teil on õigus, küsitlus volikogule siduv ei ole, aga nagu näete, me kasutame seda üsna sageli, kui me peame midagi põhjendama. Me kasutame nimelt küsitlustulemust kui fakti. Ka mina alustasin sellele arupärimisele vastamist sellest, et ma tõin välja küsitlustest osavõtu protsendid, mis olid tagasihoidlikult öeldes väga-väga väikesed. Ma saan aru, et algatus, millest te räägite, tuleneb kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest. Minu teada on seal öeldud niiviisi (ma peast ütlen), et õigus teha algatus on vähemalt 1%-l valimisealisest elanikkonnast, aga mitte vähem kui viiel elanikul. Ma arvan, et see algatus on hea näide ka riigile. Kohaliku omavalitsuse volikogu peab neid algatusi menetlusse võtma, need võivad olla kas parandusettepanekud või täiesti uued ettepanekud. Ma pean väga positiivseks seda, et kohaliku omavalitsuse korralduse seadus annab kohalikele elanikele selle õiguse. Te küsisite, kumb on olulisem, kas algatus või küsitlus. Neid vastandada on ülikeeruline. Ma arvan, et kui kohalik kogukond teeb algatuse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse mõttes ja selle taga on vähemalt 1% valimisealisest elanikkonnast, siis on see kohaliku omavalitsuse volikogule väga jõuline ja tugev sõnum otsuse tegemiseks.

17:04 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

17:04 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Te nimetasite tõesti väga väikeseid protsente, kui te rääkisite küsitlustest osavõtust. Kuidas teie isiklikult arvate, mis selle väikese osavõtu taga on, kas inimeste apaatsus või tahtmatus või on veel mingi võimalus?

17:04 Peaminister Jüri Ratas

Ma väga loodan, et see ei ole apaatsus ega tahtmatus. Küsitlused olid ju inimeste kodukandi kohta. Alati võib esitada küsimuse, kas oleks saanud kuidagi paremini infot levitada või teha neid küsitlusi operatiivsemalt ja mugavamalt. Need küsimused jäävad alati üles. Aga on keeruline nõustuda teie küsimuses öelduga, et selle taga on inimeste ükskõiksus, sest ma arvan, et Eesti inimesed on vägagi huvitatud oma kodukandi tulevikust. Ma toon siin võib-olla natuke ootamatu paralleeli. Mulle meenuvad üleriigilises meedias olnud artiklid selle kohta, kui sooviti ühe tänava nime muuta. Sellel tänaval elavad inimesed astusid oma kodutänav nime kaitseks välja. Ma arvan, et Eesti inimestele läheb nende kodukoht väga korda. Aga miks on osalusprotsent väike? Ma arvan, et siin ühte kindlat vastust ei ole.

17:05 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

17:06 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Ambla ja Käravete kandi inimesed algatasid küsitluse. Nad sooviksid liituda Tapa vallaga, sest Tapa vald on ajalooliselt Ambla kihelkonna alla kuulunud. Sellest küsitlusest selgus, et Ambla valla elanikest 43% ja Käravete elanikest 52% soovivad liituda Tapa vallaga. Seega on selle kandi inimesed andnud väga selge sõnumi, mida nad tahavad, ega saa öelda, nagu eespool küsimuses mainiti, et inimesed on ükskõiksed ega võta küsitlustest osa. Tulemus oli väga jõuline, ma ütleksin, et isegi väga selge. Mismoodi Vabariigi Valitsus arvestab nii tähelepanuväärse hulga kogukonnaliikmete sooviga, kes soovivad liituda Tapa vallaga?

17:06 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Eks see vastus ole sama, mis ta on olnud kogu aeg: valitsus lähtub nende otsuste tegemisel volikogude otsustest. Kui volikogu on otsuse langetanud, siis on see ka seaduse silmis ainus asi, mida vabatahtliku liitumise faasis teha saab.

17:07 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

17:07 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Teie käest siin juba paar korda küsiti küsitlustest osavõtu madala protsendi asjus, aga ma siiski küsin veel. Mis te arvate, kas üks peamisi põhjusi ei ole selles, et seadusesse on juba sisse kirjutatud, et inimeste arvamus eriti ei loe? Nagunii teeb volikogu otsuse, ka valitsus teeb otsuseid. Vähemalt mina olen kümneid ja kümneid kordi kuulnud inimesi ütlevat, et mis nad ikka küsitlusel osalema peaksid, kui nagunii nende arvamus ei arvestata. Kas see, et see on nagu seadusesse sisse kirjutatud, ei olegi põhjus, mille tõttu inimesed küsitlustele ei tule? Ise te rääkisite praegu, et kui mõne tänava nimetust tahetakse muuta, siis terve tänav tuleb ja vaidleb vapralt vastu või kiidab heaks, aga siin ollakse nii leiged ja ükskõiksed.

17:08 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Te ütlesite, et mis ma ikka tulen oma arvamus andma, kui niikuinii, ma ei tea, volikogu, vallavalitsus, Riigikogu või valitsus langetab otsuse ja minu arvamus midagi ei loe. Vaatame ühte valdkonda, detailplaneeringute valdkonda. Seal ollakse ju väga aktiivsed. Tullakse välja oma arvamus ja peamiselt teevad seda just valitsusvälised, kolmanda sektori organisatsioonid, mittetulundusühingud. Seetõttu on, ma arvan, väga paljudes planeeringuprotsessides tulnud muuta seisukohti, liikluslahendusi jne. Nii et ju on eri asjade puhul need põhjused ikkagi erinevad ja anda ühte kindlat vastust, et jah, see on see põhjus, on väga keeruline kui mitte võimatu.

17:09 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder, palun!

17:09 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud peaminister! Haldusreformikakukese on kokku küpsetanud eelmine valitsuskoalitsioon, aga selle elluviimise õnn ja rõõm jääb teie juhitud valitsusele. Minu küsimus kordab arupärimise viiendat küsimust, milliseid vigade paranduse võimalusi te näete. Te ütlesite, et te neid ei näe. Ma küsin siis, kas te ei näe neid selle tõttu, et neid võimalusi ei ole, või selle tõttu, et vigu ei ole.

17:10 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Arupärimise viies küsimus käis Järva ja Koeru liitumise kohta. Ma ei tea, kas küsimus oli mõeldud laiemalt. Kui küsimus oli mõeldud laiemalt, siis ma võin öelda, et ma olen nendele vigadele täna nii esimesele kui ka teisele arupärimisele vastates viidanud. Kohalikud omavalitsused on kogu aeg oodanud, et kui me haldusreformi teeme, siis me tuleme välja ka rahastamismudeliga. Ühelt poolt on kogu aeg viidatud 2009. aasta kärpele. Teiselt poolt on minu meelest olnud koht, mida saab parandada – ma ei taha öelda, et see on olnud viga, pigem on see koht, mida saab parandada –, see, missugused on konkreetselt kohaliku omavalitsuse ülesanded ja missugused riigi ülesanded ning milline on rahastus. Ma arvan, et see on see koht, mida tuleb parandada. Minu meelest on praegune koalitsioon

seda ka teinud, ta on seda parandanud.

Nagu ma ka eelmisele arupärimisele vastasin, järgmine valitsustasandil toimuv etapp algab 15. maist, kui peale liitumisetpanekuid, mida valitsus tegi 15. veebruari seisuga, peab ta otsustama, kuidas siis edasi minnakse, olles kuulunud ära kohalikud omavalitsused. Ma arvan, et seadus on just kaalutlusõiguse mõttes piisavalt paindlik. Aga jah, mida võinuks või saanuks paremini teha? Mõnes mõttes on see tagantjärele tarkus, millega pole väga midagi peale hakata, aga asja saab alati parandada. Ma pean silmas rahastusmudelit ning ülesannete ja kohustuste jaotust koos rahastusega. Ma arvan, et need on algusest peale olnud vaeslapse osas.

17:12 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

17:12 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Minu küsimus on pisut üldisem ja ajendatud võib-olla kogu sellest pealelõunast, kui me oleme siin haldusreformi arutelu alla võtnud. Millal küpses teis endas arusaam, et see Geomedia pakutud 5000 elaniku piir on kõige parem ja õigem kriteerium? Kas sellele arusaamale te jõudsite juba Riigikogu liikmena või nüüd, kui teil tuli võtta valitsusjuhi roll?

17:13 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh selle küsimuse eest! Ma ei ole kunagi öelnud, nagu see 5000 oleks mingi ideaalkriteerium. Ma ei öelnud ka täna, nagu see oleks väga õiglane. Aga ma ütlesin, et see 5000 tuleneb tõesti sellest Geomedia uuringust. Ma arvan, et see idee ei olegi lõpuni küpsenud, selles mõttes, et see 5000 oleks nagu mingisugune punane joon, millest allapoole jäädes ükski omavalitsus hakkama ei saa ja mida ületades kõik hakkama saavad. Kui rääkida sisetundest ja küpsusastmest, siis nagu ma ütlesin ka enne, ma toetan väga seda, et kohalikele omavalitsustele anda ülesandeid ja kohustusi juurde, loomulikult koos rahastusega, sest ma arvan, et nad on väga paljude küsimuste lahendamisel kõige operatiivsemad. See suund mulle väga meeldib. Ma ütlesin isegi nii, et see on nagu usalduse suund, kas me usaldame või mitte. Ma arvan, et me peame usaldama kohalikke omavalitsusi, eriti nüüd, kui me teame, et peale 15. oktoobrit on neid mitu korda vähem ning omavalitsused on mitu korda suuremad ja võimekamad. Kui te lubate ja kui ka Riigikogu esimees lubab, siis ma täiendan oma vastust esimesele arupärimisele. Te küsisite nimesid. Nüüd, kui ma olen seda täpsustanud, saan ma öelda, et selles komisjonis oli 10 inimest: ühest omavalitsusest 4 ja kahest 3. Need andmed on koduleheküljel olemas, ehkki neid võib olla raske leida. Ma ei hakka neid nimesid Riigikogu kõnetoolis ette lugema, aga ma edastasin need teile umbes viis minutit tagasi e-kirjaga.

17:14 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi selle arupärimise kohta peaministrile ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Külliki Kübarsepp, palun!

17:14 Külliki Kübarsepp

Hea esimees! Hea peaminister! Kõigepealt tahan teha ühe täpsustuse Koeru kihelkonna kui sellise kohta. Koeru on peamiselt olnud ikkagi Lääne-Virumaa koosseisus. Koeru ise on kuulunud küll Järvamaa koosseisu, kuid kihelkond on suuresti olnud Lääne-Virumaa osa. Ambla on ajalooliselt kuulunud Lääne-Virumaale. Seda ütlesin ma Monika küsimuse jätkuks.

Nüüd mõned tähelepanekud või mõtted. Kõigepealt, Järva maakonna näitel on väga teravalt tõstatunud küsimus, kumb peaks olema enne, kas algatus või küsitlus, kas üks on domineerivam. Mina ise sellest ka päris hästi aru ei saa. Me esitasime täna arupärimise ka õiguskantslerile, et ta tuleks siia saali ette seda selgitama. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel on võimalik vähemalt 1%-l elanikest, kuid mitte vähem kui viiel elanikul esitada volikogule pöördumisi. Neid esitati juba eelmise aasta kevadest alates ehk enne haldusreformi seaduse kehtima hakkamist möödunud aasta 1. juulil. Paraku on juhtunud nii, et kui pöördumine esitati näiteks maikuus ja vahepeal hakkas uus seadus kehtima, siis nüüd on volikogu hakanud vastuse formuleerimisega venitama. Näiteks on Puka vallas juhtunud, et nad ei oska seda isegi formuleerida, sest nad on natukene segaduses. Järva vallas on Ambla ja Käravete kandi elanikud teinud pöördumise, mis puudutab *circa* tuhandet elanikku. Kui lubada nendel küladel

liikuda Tapa valla alla, mis on nende ühine tõmbekeskus – nad on niivõrd selle külje all, ma ise ülemöödunud nädala lõpus käisin seal ja nägin seda –, siis ega Järva vallal ei jää seetõttu 5000 elaniku kriteerium täitmata. Rahandusministeeriumi kodulehel olev arv näitab, et seal on kokku 7114 elanikku. Kui sellest lahutada *circa* 1000 inimest, siis see ei oleks väga suur traagika. Küsimus on selles, kas arvestatakse ka elanike arvamusi, lähtuvalt kas või nende igapäevastest tegevustest, mis on seotud töö, kooli ja ka ostukeskustega. Minu palve valitsusele on ikkagi, et nende külade inimeste seisukohta võetaks tõsiselt ja antaks neile voli Tapa vallaga edasi liikuda.

Teine tähelepanek on see, et vigade parandusi tõesti tuleb ja mitte ainult selles peaministri mainitud asjas, et tuleks tulubaasi küsimused ära lahendada. Enne te väitsite, et vigade parandus tuleb ka selles asjas, kes võiksid veel liituda, aga paraku peame vigade paranduse ette nägema ka nendele, kes soovivad eralduda ja lahku minna. Jah, omavalitsus on üks territoorium, aga seda territooriumi valitsevad inimesed, kellel on erinevad väärtused. Kui neid päris ühte patta ei saa panna, siis ei ole mõtet väga erinevaid üksusi koos hoida. Loomulikult, elu paneb asjad paika. Minu sõnum on ka see, et suuremates omavalitsustes külade osatähtsus suureneb, aga kui me need külad ära ehmatame ega tunnusta nende panust ka moraalselt, siis ääremaastumine, linnadesse kolimine ja Eestist ära kolimine hoogustuvad veelgi. Valitsus peaks arvestama, et haldusreform ei tohi olla Eestimaa tühjaksjooksmise ajendiks.

Kolmas suurem palve on, et palun tulge Reformierakonna saabastest välja. Opositsioonis olles, kui haldusreformi ette valmistati, te olite üsna sarnastel seisukohtadel Vabaerakonnaga.

Palun lisaaega!

17:19 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

17:19 Külliki Kübarsepp

Te olite täiesti nõus, et piiride nihutamine peaks olema kõige viimane samm. Juhtus see, mida me väga ei tahtnud isegi tunnistada. Te samastusite väga kiiresti eelmise valitsuse ja eelmiste valitsusjuhtide tegevusega. Ootused ja lootused teie suhtes on olnud väga positiivsed. Seepärast visake see kuub palun maha ja olge Keskerakond, ärge olge Reformierakond! Aitäh!

17:20 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Marrandi, palun!

17:20 Jaanus Marrandi

Lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Head kuulajad! Lugupeetud arupärijad! Mul on hea meel siia tulla, sest Järvamaa elanikuna on mul alati hea meel, kui Järva maakonnast juttu tehakse. Seetõttu meeldib mulle alati neis asjus sõna sekka öelda.

Kõigepealt suur tänu Vabaerakonnale Järvamaad käsitleva arupärimise eest! Mõne asjaga võiks nagu nõus olla, aga mõnega muidugi mitte. Kõigepealt, kuulates kõiki arupärimisi, jäi mulle kohati üsna kentsakas mulje. Ühest küljest oleks nagu soov rääkida külade enesemääramisõigusest ja nende vajadusest ennast kehtestada. Aga teiselt poolt esitas peaminister soovi, et oleks vaja jõulisemalt tegutseda ja riik peaks ennast kehtestama. Need on natuke vastuolulised ettepanekud.

On suheldud omavalitsustega ja see on kindlasti väga hea, et Vabaerakond seda teinud on. Aga ma tulen nüüd haldusreformi seaduse juurde. Seadus võib olla hea või halb, peaminister võib olla Reformierakonna saabastes või mitte. Tegelikult ei ole küsimus ju selles, kas seadus on hea või mitte, vaid küsimus on selles, kas haldusreform tuleb või ei. Küsimus on selles, et nendes saabastes on võimalik haldusreformi teha või muidu ei tule seda üldse. Nüüd ongi otsene küsimus: kas parem on see, kui reformi üldse ei tule, või see, kui ta ikkagi tuleb? Ilmselt on valik tehtud selle põhjal, et parem on, kui haldusreform tuleb. Siit ongi võimalus edasi minna.

Kui vaadata aga Järvamaad, siis selle valla, selle nn soolika moodustamise lugu on tõepoolest kehvake. See on tõesti selle seaduse miinus. Ma arvan, et see on näide selle kohta, et ega haldusreform veel ei lõpe, vaid küllap see jätkub järgmise nelja või isegi kaheksa aasta jooksul. Kindlasti on üsna keeruline nimetada edukaks niisuguseid soolikakujulisi valdu, kus on väga raske leida ühist identiteeti neil inimestel, kes elavad Järva-Madise kihelkonnas Albu vallas, ja neil inimestel, kes elavad võib-olla selle soolika teises otsas, endises Viljandimaa Pilistvere kihelkonnas. Seal on väga raske ette kujutada ühte

identiteeti. Palju lihtsam on ette kujutada ühtset Järva identiteeti, mille peale annaks nagu omavalitsust üles ehitada.

Aga ma mäletan ka seda, millest need lahkkelid Koeru vallas tekkisid. Algul need omavalitsused, püüdes kramplikult vältida Paidet kui maakonnakeskust, otsustasid, et nad teevad keskuse Karedale, kõige väiksema valla juurde. Siis olid nad kõik ühel nõul. Aga kui jõuti juba lõpusirgele, siis selgus, et Koeru kui kõige suurem tahaks keskust ikka endale ja Järva-Jaani tahaks ka endale. Siis nad läksid tülli, tegelikult nii väikse ja lihtsa küsimuse pärast, kus on valla keskus. Seetõttu Koeru jagunemine toimuski. See oli selline kurblooline käik.

Palun kolm minutit lisaaega ka!

17:23 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

17:23 Jaanus Marrandi

Nii see lugu kulges. Nüüd ongi dilemma: kas oleks mõistlikum öelda käsu korras, et tehke maakonnapõhine omavalitsus, olgu siis Võrumaal või Järvamaal, või peaks omavalitsustel olema algatuse õigus või peaks see jääma küla tasandile. On ju selge, et päris mõistlik oleks olnud see Saaremaa variant, kus on suudetud omavahel kokku leppida ja võib-olla maakond ongi üks vald. Kindlasti oleksid niisugused variandid olnud head ka väga paljudes teistes maakondades, kaasa arvatud Järvamaal. Kuigi Järvamaal tuleb silmas pidada, et Türi valla inimesed ei toeta ühtset Järva valda. Türi ja Paide asi on peaaegu samasugune nagu Tallinna ja Tartu asi. Selliseid kohti on ilmselt veel. Nii et see ei oleks väga tõenäoline, sest Türi inimesed kindlasti ei toeta ühtset Järva valda. Ma arvan, et aeg seda nõuab ja ühel hetkel kindlasti selleni jõutakse, olgu see nelja või kaheksa aasta pärast, kui üle terve Eesti tuleb maakondlik mõõde hoopis tugevamini uuesti sisse.

Ma vaatan Vabaerakonna küsimusi. Palju on suheldud Järva maavanemaga – see on väga positiivne! – ja sisse on toodud ka poliitiline motiiv, nimelt see, ega mõni reformi korraldav erakond ei ole teinud valikuid oma parema positsiooni huvides. Ma toon ka siin ühe väikse poliitilise vinjeti. Mul on hea meel, et Vabaerakond toetas katuseraha eest 5000 euroga Järva maavanema MTÜ-d, kuhu kuulub kaks inimest, mis on korterisse registreeritud ja mis väga palju tööd ei ole teinud. On pahatahtlikke inimesi, kes väidavad, et see oli kuidagi poliitiliselt motiveeritud, aga mina seda ei usu, mina ei toeta seda mõtet. Mina arvan, et Vabaerakond ei ole ennast alati identifitseerinud erakonnana, vaid pigem erakonnalaadse ühendusena. Seetõttu mina siin midagi niisugust ei kahtlusta. Mina arvan, et on väga hea, kui toetatakse kohalikku kultuuri – olgu see MTÜ siis ühe, kahe või viiekümne liikmega – ja kohalikku arengut.

Seetõttu arvan lõpetuseks, et haldusreformiga läheb nii, nagu reformidega kipub sageli minema: mõte on üks, aga tulemus on teine. Kuid ilmselt ei olnud sellist võimalust, et omavalitsustele otsustamisõigust mitte jätta. Sellisel juhul oleksid siin hoopis teistsugused debatil olnud. Siis oleks igal juhul koalitsiooni ja opositsiooni vastandusest tulnud välja positsioon, et ei ole üldse võimalik, kui kohalikke omavalitsusi ei arvestata. See oleks võib-olla veel halvem variant olnud. Nii et me peame selle lõivu täna lihtsalt maksma, et me jõuaksime ühel hetkel mõistlikuma halduskorralduseni, kus on maakondlikku mõõdet rohkem arvestatud, olgu siis Võrumaal, Järvamaal või ükskõik missuguses teises omavalitsuses või piirkonnas. Nii et mingem haldusreformiga julgelt edasi! Küll aeg annab arutust.

17:27 Esimees Eiki Nestor

Kalle Palling, palun!

17:27 Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Austatud peaminister! Minul on hea meel siit puldist tõdeda, et haldusreformiga minnakse edasi, vaatamata sellele, et on räägitud nii ühte- kui ka teistpidi, et peaks midagi tagasi pöörama või midagi tegemata jätma. Ka mul on siin üsna huvitav olla, sest ma olen Kärü valla elanik ja Kärü vald on peagi saamas Järvamaa osaks. Nii et selles mõttes on see väga tore, aga ma ei tulnud siia pulti mitte sellepärast, et seda teile teatada. Ma lihtsalt tahtsin reageerida Külliki Kübarsepa kõnele, kui ta tegi üleskutse, et peaminister Ratas astuks Reformierakonna kingadest välja. Ma arvan, et peaminister Ratas on seda kindlasti suure kaarega teinud, siin ei ole mingit kahtlust. Aga Vabaerakonnale ma lihtsalt ütlen – kuigi ma tean, et teil on oluliselt rohkem arvamusi kui vaid Külliki

Kübarsepa oma –, et seda tüüpi üleskutsed on täpselt sellised, et kui mitte midagi muud enam öelda pole, siis sõimatakse ja mõnitatakse Reformierakonda.

Tuletan meelde, et me oleme opositsioonis teiega koos. Opositsiooni ülesanne on pidada debatte ja rääkida sisust, mitte mingisugusest vormist. Ma arvan, et Jaanus Marrandi tõi siin hea näite katuseraha jagamise ja kõige selle kohta, mida te ise koos oma moraalmajakast Artur Talvikuga olete aastaid viljelnud. Teil saab kohe kaks aastat Riigikogus olemist täis, saage kuidagi hakkama. Hakake erakonnaks, hakake poliitikat tegema, ärge siin kogu aeg süüdistage. Kui kogu teie missioon oli Reformierakond valitsusest välja saada, nii nagu Artur Talvik selle tol päeval sõnastas, siis ongi teie missioon siin Riigikogus võib-olla lõppenud või vähemasti Arturi ja sinu missioon, Külliki. Lõpetaks vähemalt selle jura siin Riigikogus ära, et kogu aeg on vaja ühte erakonda kõikides maailma hädades süüdistada! Aga aitäh ja tunnustus valitsusele, et haldusreform saab lõpule viidud, sest seda on tõesti aastaid oodatud nii omavalitsustes kui ka valijate seas laiemalt. Aitäh!

17:30 Esimees Eiki Nestor

Sõnavõttus nimetati Külliki Kübarsepa nime ja ta soovib ilmselt midagi vastulauseks öelda. Palun!

17:30 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Lausa kaks korda nimetati. Minu sõnum oli see, et eelmine valitsuskoalitsioon alustas väga selgelt haldusreformi tagantpoolt ja see ei ole mitte kuidagi Eesti arengule kaasa aidanud. Liiatigi see, et üks erakond meil peaaegu 17 aastat riiki valitses, hakkas maksu- ja bürokraatiasüsteemi tõttu meie riiki taandarengusse viima. Mina oleksin oodanud peaministri parteilt seda, et haldusreformi käigus oleks piiride nihutamisel aeg natuke maha võetud, tempot alandatud ning vaadatud üle sisulised küsimused, mis sunnivad ühel või teisel moel vigade parandusega tegelema, ja alles siis oleks võinud alata see viimane protsess, mida nüüd alustati. See kriitika eelmise peaministri erakonna pihta on selles mõttes õigustatud. Tuleks kasvada poliitiliselt suureks ja kannatada ka sisulist kriitikat.

17:31 Esimees Eiki Nestor

Läbirääkimised jätkuvad. Krista Aru, palun!

17:32 Krista Aru

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Head rahvaesindajad! Haldusreform on oluline ilmselt kogu Eestile. See, et me täna siin seda arutame, on ainult tervitatav. Meil ei ole mõtet hakata selle juures ühte või teist poolt sildistama. Me kõik vastutame ju selle eest, et Eesti saaks haldusreformiga paremaks. On üksikuid küsimusi, puudutavad need siis Järvamaa soolikad, Alutaguse valda või väga-väga vana ja auväärset kihelkonnanime Võnnu, millest me peame rääkima, avaldama arvamust ja katsuma kõik koos leida parima lahenduse. See, et Kalle Palling hakkas siin Vabaerakonda süüdistama, kohe ehmatas mind. See ehmatas mind niivõrd, et ma tõusin püsti ja tahtsin öelda, et ei ole vaja märgistada ühte, teist või kolmandat ühe või teise sildiga, et sina oled see või too on too. See ei ole see tase, mida Eesti Vabariigi Riigikogu XIII koosseis võiks endale lubada. Meil on eriarvamusi ja need on demokraatias täiesti loomulikud. Meil on eriarvamusi väga mitmetes küsimustes, aga neid avaldades ei tohi üksteise vastu viisakust kaotada. Aitäh ja jõudu meile haldusreformi lõpetamiseks!

17:34 Esimees Eiki Nestor

Nüüd nimetas sõnavõtja Kalle Pallingu nime, seega on Kalle Pallingul õigus vastulauseks. Palun!

17:34 Kalle Palling

Austatud esimees! Austatud peaminister, tõesti kahju, et te peate siin seda debatti kuulama. Mina reageerisin eelkõige Külliki Kübarsepa üleskutsele, et astuge Reformierakonna kingadest välja ja tehke ära mõistlik haldusreform. Loomulikult võtan ma kõike seda isiklikult, sest ajal, mil Reformierakond valitsusvastutust kandis, oli haldusreform üks olulisemaid asju, milles toonane valitsuskoalitsioon kokku leppis. See on tõesti reform, mida on oodatud aastaid. Ütlen Kristale ja kõikidele teistele sõpradele Vabaerakonnast, et ma palun tõesti vabandust, kui see minu sõnavõtt kuidagi isiklikult teile hinge läks! Aga minule läks hinge Külliki Kübarsepa ütlus Reformierakonna suurte kingade kohta, kust soovitati välja astuda. Tõesti, tunnustus veel kord, Jüri, valitsusele, et haldusreformiga jätkati. Ma arvan, et tulebki

suureks saada. Kõikides asjades, mis on siin riigis halvasti, ei ole võimalik süüdistada Reformierakonda, sest parlamendis on esindatud lausa kuue erakonna liikmed ja üks erakond nendest kuuest on Vabaerakond.

17:35 Esimees Eiki Nestor

Minu hinges on soov anda sõna Helmut Hallemaale. Palun!

17:35 Helmut Hallemaa

Hea esimees! Head kolleegid! Austatud peaminister! Minu hinges on soov sõna võtta. Saagem sõpradeks ja jäägem sõpradeks, kuigi haldusreform on kindlasti see teema, riigireformist rääkimata, mis kutsub esile emotsioone ja sunnib võitlema. See on loomulik. Aga ma toon välja mõne kuupäeva. Täna on 20. veebruar. 24. veebruaril me tähistame Eesti Vabariigi 99. sünnipäeva ja aasta pärast saab Eesti Vabariik 100. 15. oktoobril me valime uusi omavalitsusi uutes piirides ja need hakkavad tööle 1. jaanuaril 2018. Tegelikult me lõpetame täna haldusterritoriaalset reformi, mis tähendab piiride ümberkujundamist ja mõnel pool paraku ka nende joonistamist. Aga meil on aasta aega, et koos täita siin see haldusreform sisuga, anda juurde raha, ülesandeid ja funktsioone ning jätta nii palju riiki kohtadele, kui on vajalik ja võimalik. Ma arvan, et meil tuleb tõesti kiiresti tegutseda, aga aega on piisavalt, isegi üle kümne kuu. Nii et 1. jaanuaril 2018, kui uued omavalitsused hakkavad reaalselt tööle, on nad praegustest tugevamad, võimekamad ja sisulisemad ning neil on tõesti ka õigusi ja raha. Aitäh!

17:37 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem kõnesoove ei ole, ka peaminister ei soovi sõna. See päevakorrapunkt on ammendatud. Arupärimised on läbi arutatud.

4. 17:37 Vaba mikrofon

17:37 Esimees Eiki Nestor

Vaba mikrofon. Jüri Adams, ole hea!

17:37 Jüri Adams

Ma jätkan umbes samal teemal, millest me siin viimased paari tundi oleme rääkinud. Lugupeetud rahvaesindajad! Möödunud nädalal küsisin ma peaministrilt, mida siis on plaanis kaotada. Peaminister vastas – ma sain vähemalt niimoodi aru –, et alates järgmise aasta algusest on maavalitsused kindlasti kavas kaotada. Mis puudutab maavanemate ametikohti, siis ta ütles, et ei ole veel kindel, kas need kaotatakse või ei. Mis puudutab maakondi, siis neid ei kavatseta kaotada. Need asjad on aga kõik omavahel seotud. Kui valitsev koalitsioon kaotab ära maavalitsused, siis tekib küsimus, mis saab maavanematest. Kui nad ametisse jäävad, siis põhimõtteliselt võib olla mitu lahendust. Võib-olla on nad siis n-ö pealinnast väljapoole komandeeritud eriülesannetega ametnikud või tuuakse nad, vastupidi, mõne ministeeriumi juurde. Aga igal juhul on siin mõtlemist, kuidas see kõik võiks olla. Mis puudutab maakondade allesjäämist, siis minu põhiväide praegu on see, et maakonnad kaovad selle kõige tulemusena iseenesest. Võib küll kuskile kirja jääda, et nad on olemas, aga sisulise tähenduse nad kaotavad. Peab väga selgelt vahet tegema, millistest maakondadest me räägime. Eestis on olnud vähemalt neli maakonnasüsteemi, mis olulisel määral üksteisest erinevad. Kõigepealt olid muinasmaakonnad, oli seitse suuremat (põhjas Harju, Viru ja Järva, läänes Saare ja Lääne ning lõunas Sakala ja Ugandi) ning läbi Eesti läks väikeste või ühte kihelkonda hõlmavate maakondade rida. Teine süsteem oli Vene keisririigis 19. sajandi lõpus. Mälestus sellest püsib praeguseni. Tolleaegseid maakondi kutsuti vene keeles *ujezd*-ideks, saksa keele alusel nimetati neid aga kreisideks. Meile on oluline, et Valga linn kuulus Valga kreisi, mis suuremas osas paiknes lätikeelses piirkonnas. Siis tulid Eesti Vabariigi maakonnad. 1921. aastal loodi juurde Valgamaa ja vabadussõja tulemusel tuli juurde Petserimaa. Praegused 15 on nõukogude rajoonide järeltulijad. Kõige tähelepanuväärsem on see, et kolm praegust maakonda on tekkinud omaaegsete edukate raudteejaamade ümber, need on Rapla, Jõgeva ja Põlva maakond, ja täiesti arusaamatu on, mis pärast meie suuruselt teine saar Hiiumaa loeti eraldi maakonna vääriliseks.

Maavalitsuste olemasolu on seni hoidnud tagasi seda tendentsi, et enamik riigiasutusi ei paikne ühe asutusega vastava maakonna piirides, vaid valdavalt grupeeruvad nad nelja Eesti osasse. Muide, juba 1993. aastal soovitas üks Riigikogu komisjon sellist nelikjaotust. Räägitakse neljast regioonist. Ma kutsun üles, et meil on vaja sõna "regioon" ohtliku pealetungi vastu leida mingisugune omakeelne nimetus. Aga kui läheb nii, nagu läheb, siis maakonnad praegusel kujul kaotavad õige varsti igasuguse praktilise sisu. Neid ei ole Eesti riigile enam millekski vaja. Täna tähelepanu eest!

17:42 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

17:42 Peeter Ernits

Hea juhataja! Kolleegid! Riigikogu ei peagi tegelikult kuigi suur olema, seitsmest rahvasaadikust täiesti piisab. Aga ma tahaksin ka sekkuda sellel teemal, mis on terve päev kõne all olnud. Jah, kakuke pandi hakkama eelmise koalitsiooni ajal ja mina olen põhiseaduskomisjoni liikmena selle kakukese küpsetamisele väga lähedal olnud. Ma tuletan meelde, et me praegu oleme koalitsioonis ja mina olen nüüd peaministri partei liige, aga tegelikult hääletas meie fraktsioon nagu üks mees haldusreformi seaduse vastu. Meie head sõbrad, sotsiaaldemokraadid ja IRL, hääletasid toona poolt.

Need probleemid, mis olid olemas juba kakukese küpsetamise ajal, on mulle ja mu kolleegidele põhiseaduskomisjonis hästi tuttavad. Mäletate ju kogu seda dogmaatilist lähenemist, seda 5000 elanikku. Isegi koalitsiooni toonased liikmed Toomas Kivimägi, Andres Metsoja ja Mark Soosaar esitasid pöördumise, et see kriteerium võiks olla täidetud 90% ulatuses, aga koalitsioon hääletas selle maha. Mina hääletasin selle poolt.

Need probleemid kestavad tänaseni. Seesama Võnnu küsimus, mis mulle nagu lõikas kõrva, sest ma olen ise selle tulevase kolmikvalla elanik. Enamik inimesi avaldas arvamust, et peaks olema Võnnu vald, aga volikogude väike seltskond otsustas, et tuleb vanadekodu vald, Kastre vald. Kõik see, millest kolleeg Krista Aru siin väga arukalt rääkis, on väga levinud. Väike seltskond ametnikke tegi tegelikult asja ära. Miks inimesed ei osale nendel küsitlustel? Need protsendid on olnud ju imeväikesed ja naeruväärsed, nagu kolleeg Arno Sild siin rääkis. Loomulikult, me kirjutasime ju sellesse seadusesse, et jah, on kolm kuud, enne seda võib ju küsida, aga küsitluse tulemused ei ole kohustuslikud. See on demokraatia mängimine, lollimängimine. Ja tulemused ongi käes.

Või vaatame Tartumaad. Meil on olemas selliseid üsna kummalisi moodustisi. Meil on olemas selline pimesoolikvald, mille kese on Tartu vald, Laeva vald on ühes otsas ja täpina i-l on veel Piirissaare. Tegelikult oli plaan teha kuni Peipsi rannani, Lohusuuni üks hiiglaslik vald, aga ei tulnud välja. Siis veel kõik need n-ö pommiauguvallad, mida keegi ei taha. Praegune valitsus üritab vaadata, kuidas neid kuhugi juurde keevitada ja mida teha nende suurte võlgadega.

Nii et probleemid on väga tõsised. Muuseas, Jüri Ratas ei pea sugugi Reformierakonna kingadest välja astuma. Ma tuletan meelde, et Reformierakonna eelmise esimehe kingad olid väikesed, aga tema eelkäija Andrus Ansipi kingad olid palju suuremad ja need läksid väga hästi kokku ka minu ja meie fraktsiooni arvamusega, kui me haldusreformi vastu hääletasime. Teatavasti ütles Andrus Ansip ju, et sellist reformi pole küll vaja.

Aga mis on kõige olulisem? Me püüame praegu ellu viia seda kükki või kakukest, mis pandi hakkama eelmise valitsuse ajal. Aga kõige olulisem on sisu, kohalike omavalitsuste rahaline võimekus, et nad oleksid tõesti otsustajad. Praegune seis on ju üsna nukker, 25% rahalistest vahenditest saavad kasutada kohalikud omavalitsused, 75% on aga riigi kasutada. Meie praegune eesmärk on suurendada omavalitsuste osa 5%. Kuigi see tähendab sadu miljoneid, jääb see Põhjamaade ja euroopalikust tasemest väga-väga kaugele, seal on see protsent 50–60.

Palun veel paar minutit! Aga kui ei saa juurde, siis on päev lõppenud ja ma tervitan kõiki! Nii et head õhtut!

17:47 Esimees Eiki Nestor

Väga mõistlik lõpp vähemalt. Rohkem soovi vabas mikrofonis sõna võtta ei ole. Aitäh! Kohtume homme.

Istungi lõpp kell 17.47.